

Na osnovu člana 236. stav 1. alineja 26. Zakona o zdravstvenoj zaštiti ("Službene novine Federacije BiH", broj 46/10), federalni ministar zdravstva donosi

PRAVILNIK

O PRIPRAVNIČKOM STAŽU I STRUČNOM ISPITU ZDRAVSTVENIH RADNIKA

I - OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim pravilnikom utvrđuju se sadržaj i način provođenja pripravničkog staža za zdravstvene radnike sa završenim medicinskim, stomatološkim, farmaceutskim ili farmaceutsko-biohemijjskim fakultetom, fakultetom zdravstvenih studija (u daljem tekstu: pripravnici), uslovi koje moraju ispunjavati zdravstvene ustanove i privatna praksa kod kojih zdravstveni radnici provode pripravnički staž, sadržaj, program i način polaganja stručnog ispita, sadržaj i izgled uvjerenja o položenom stručnom ispitu.

Član 2.

Zdravstveni radnici završenim fakultetom zdravstvenog usmjerenja, odnosno školom zdravstvenog usmjerenja obavezni su nakon završenog obrazovanja obaviti pripravnički staž u trajanju od šest mjeseci.

Pripravnički staž je organizirani oblik stručnog osposobljavanja zdravstvenih radnika za samostalan rad, koji se obavlja pod nadzorom.

II - SADRŽAJ I NAČIN PROVOĐENJA PRIPRAVNIČKOG STAŽA I USLOVI KOJE MORAJU ISPUNJAVATI ZDRAVSTVENE USTANOVE I PRIVATNA PRAKSA KOD KOJIH SE PROVODI PRIPRAVNIČKI STAŽ

Član 3.

Pripravnički staž obavlja se po planu i programu pripravničkog staža koji je utvrđen ovim pravilnikom.

Planom pripravničkog staža iz stava 1. ovog člana utvrđuje se raspored i trajanje pojedinih programskih cjelina, koje je pripravnik dužan da obavi.

Programom se utvrđuju stručni poslovi kojima se pripravnici osposobljavaju za samostalan rad.

Plan i program pripravničkog staža sastavni su dio ovog pravilnika (Prilog 1.).

Član 4.

Pripravnički staž obavlja se u zdravstvenim ustanovama koje imaju odobrenje federalnog ministra zdravstva o ispunjenosti uvjeta u pogledu kadra, prostora i medicinsko-tehničke opreme za obavljanje pripravničkog staža, i to da:

- imaju organizacione jedinice prema zahtjevima pojedinog dijela pripravničkog staža, odnosno stručne prakse;
- u toj organizacionoj jedinici u punom radnom vremenu radi zdravstveni radnik sa položenim stručnim ispitom koji ima viši, a najmanje isti stepen stručne spreme zdravstvenog usmjerenja;
- organizaciona jedinica ima potrebnu medicinsko- tehničku opremu i prostor za uspješno provođenje programom predviđenog osposobljavanja prema zahtjevima savremene medicine.

Član 5.

Pripravnički staž ili njegov dio, pripravnici mogu obavljati kod zdravstvenog radnika visoke stručne spreme koji obavlja privatnu praksu najmanje pet godina, a koji ispunjava uslove iz člana 4. ovog pravilnika.

Član 6.

Zdravstvene ustanove obavezne su primati zdravstvene radnike na pripravnički staž.

Ako zdravstvena ustanova, odnosno zdravstveni radnik koji obavlja privatnu praksu (u daljem tekstu: nositelj privatne prakse), u kojima pripravnik obavlja pripravnički staž ne ispunjava uslove propisane u čl. 4. i 5. ovog pravilnika, a prema propisanim programskim cjelinama za određenu oblast, može ga uputiti u drugu zdravstvenu ustanovu, odnosno privatnu praksu u kojoj se taj dio pripravničkog staža može obaviti.

Član 7.

Utvrđivanje ispunjenosti uvjeta prostora, opreme i kadra za zdravstvene ustanove i za nositelja privatne prakse, u smislu čl. 5. i 6. ovog pravilnika, obavlja Federalno ministarstvo zdravstva (u daljem tekstu: Federalno ministarstvo), a na osnovu podnijetog dokumentiranog zahtjeva zdravstvene ustanove, odnosno nositelja privatne prakse.

Uz zahtjev iz stava 1. ovog člana zdravstvena ustanova prilaže:

- rješenje o registraciji ustanove izdato od nadležnog općinskog suda,
- prijedlog programa pripravničkog staža, odnosno dijela pripravničkog staža, koji će se u toj ustanovi izvoditi,
- spisak stručnog kadra sa ličnom dokumentacijom uposlenika o stručnoj spremi koji su u stalnom radnom odnosu.

Uz zahtjev iz stava 1. ovog člana nositelj privatne prakse prilaže:

- rješenje nadležnog kantonalnog ministarstva zdravstva o ispunjenosti uslova u pogledu prostora, kadra i medicinsko-tehničke opreme za obavljanje privatne prakse,
- prijedlog programa pripravničkog staža, odnosno dijela pripravničkog staža, koji će se kod nositelja privatne prakse izvoditi.

Član 8.

Po prijemu dokumentiranog zahtjeva iz člana 7. ovog pravilnika, federalni ministar zdravstva (u daljem tekstu: ministar) imenuje stručnu komisiju od najmanje tri člana, sa zadatkom da kod podnosioca zahtjeva izvrši neposredan uvid, te utvrdi ispunjenost uslova prostora, opreme i kadra za obavljanje pripravničkog staža, odnosno njegovog dijela.

Stručna komisija iz stava 1. ovog člana sačinjava zapisnik, koji je sastavni dio dokumentacije na osnovu koje se izdaje odobrenje za obavljanje pripravničkog staža.

Članovima stručne komisije pripada naknada čiju visinu, rješenjem utvrđuje ministar.

Naknada za rad članova komisije pada na teret podnosioca zahtjeva.

Član 9.

Na osnovu podnijetog dokumentiranog zahtjeva, a po provedenom postupku utvrđenom ovim pravilnikom, ministar donosi rješenje kojim odobrava zdravstvenoj ustanovi odnosno nositelju privatne prakse obavljanje pripravničkog staža.

Rješenje iz stava 1. ovog člana je konačno u upravnom postupku i protiv istog se može pokrenuti upravni spor saglasno propisima o upravnim sporovima.

Član 10.

Ovlaštena osoba koju odredi direktor zdravstvene ustanove, odnosno nositelj privatne prakse u kojoj se obavlja pripravnički staž, dužni su upoznati pripravnika sa planom i programom pripravničkog staža, saglasno odredbama ovog pravilnika, kao i sa kodeksom medicinske etike i medicinske deontologije.

Član 11.

Plan i program pripravničkog staža, koji je obavio pripravnik upisuje se u pripravničku knjižicu, čiji su oblik i sadržaj utvrđeni ovim pravilnikom (Prilog 2.).

Za obavljanje dijela pripravničkog staža u odgovarajućoj organizacionoj jedinici zdravstvene ustanove, odgovoran je šef te organizacione jedinice, odnosno nositelj privatne prakse za staž obavljen u privatnoj praksi.

Nakon obavljanja pojedinih dijelova pripravničkog staža u pripravničku knjižicu unosi se opis poslova obavljenih u okviru programske cjeline, kao i podaci o vremenu i mjestu gdje se dio pripravničkog staža obavio.

Ovjeru podataka iz stava 2. ovog člana svojim potpisom vrše osobe iz stava 1. ovog člana.

Pripravnici su obavezni za vrijeme pripravničkog staža izvršiti zadatke i obavljati poslove koje ime povjeri šef organizacione jedinice, odnosno nosilac privatne prakse, saglasno programu.

Nakon obavljenog pripravničkog staža, pripravničku knjižicu ovjerava direktor zdravstvene ustanove, odnosno nositelj privatne prakse koji je pripravnika primio na pripravnički staž.

Član 12.

Pripravnički staž obavlja se bez prekida.

U slučaju bolesti, porodiljskog dopusta prekida se pripravnički staž i produžava za vrijeme koliko je prekid trajao.

Rješenje o prekidu pripravničkog staža u slučajevima iz stava 2. ovog člana na zahtjev pripravnika, a na osnovu odgovarajućih dokaza donosi direktor zdravstvene ustanove, odnosno nositelj privatne prakse koji su pripravnika primili na pripravnički staž.

III - PROGRAM I NAČIN POLAGANJA STRUČNOG ISPITA

Član 13.

Nakon obavljenog pripravničkog staža zdravstveni radnici koji su završili fakultet zdravstvenog usmjerenja polažu stručni ispit pred ispitnom komisijom Federalnog ministarstva, a zdravstveni radnici koji su završili srednju školu zdravstvenog usmjerenja pred ispitnom komisijom kantonalnog ministarstva zdravstva.

Član 14.

Nakon obavljenog pripravničkog staža, prijavu za polaganje stručnog ispita, zdravstveni radnik sa završenim fakultetom zdravstvenog usmjerenja podnosi Federalnom ministarstvu, a zdravstveni radnik sa završenom srednjom školom zdravstvenog usmjerenja podnosi kantonalnom ministarstvu zdravstva.

Prijava iz stava 1. ovog člana podnosi se na obrascu koji je sastavni dio ovog pravilnika (Prilog 2.).

Uz prijavu za polaganje potrebno je dostaviti slijedeću dokumentaciju:

- ovjerenu kopiju diplome/ svjedočanstva,
- popunjenu i ovjerenu originalnu pripravničku knjižicu.

Član 15.

Rješenje o odobrenju polaganja stručnog ispita donosi nadležni ministar zdravstva.

O datumu i mjestu polaganja stručnog ispita pripravnik se obavještava najkasnije osam dana prije polaganja ispita.

Član 16.

Ako je pripravnik spriječen iz opravdanog razloga pristupiti u zakazanom roku polaganju ispita, dužan je pismeno obavijestiti nadležno ministarstvo zdravstva, najkasnije tri dana prije roka određenog za polaganje ispita.

Ukoliko pripravnik blagovremeno ne obavijesti nadležno ministarstvo zdravstva o razlozima iz stava 1. ovog člana ili je razlog odustanka neopravdan, smatra se da je ispitu pristupio, te troškovi ponovnog izlaska na stručni ispit padaju na teret pripravnika.

Član 17.

Stručni ispit polaže se pred ispitnom komisijom, koju imenuje i razrješava nadležni ministar zdravstva, za svako stručno zvanje posebno.

Ispitna komisija sastoji se od pet do sedam članova, a imenuje se za period od dvije godine.

Rješenjem o imenovanju ispitne komisije određuje se predsjednik ispitne komisije.

Predsjednik i članovi ispitne komisije imaju zamjenike.

Predsjednik i članovi ispitne komisije za stručni dio imenuju se iz reda osoba koje imaju naučni stepen ili nastavno zvanje, s tim da jedan član ispitne komisije za stručni dio može biti i osoba koja ima najmanje isti stepen školske spreme kao i pripravnik i najmanje pet godina iskustva u struci.

Član ispitne komisije za opšti dio stručnog ispita imenuje se iz reda diplomiranih pravnika sa najmanje pet godina iskustva u struci.

Član 18.

Administrativne poslove ispitne komisije obavlja sekretar, koji se imenuje rješenjem o imenovanju ispitne komisije.

Predsjedniku, članovima i sekretaru ispitne komisije pripada pravo na naknadu.

Nadležni ministar rješenjem utvrđuje troškove stručnog ispita, koji uključuju i naknade iz stava 2. ovog člana.

Troškove stručnog ispita podnositelj prijave,.

Član 19.

Stručni ispit polaže se javno, istovremeno pred svim članovima komisije.

Sekretar je obavezan tokom polaganja ispita voditi zapisnik.

Zapisnik o polaganju stručnog ispita potpisuje predsjednik, članovi ispitne komisije i sekretar.

Sadržaj i izgled zapisnika sastavni su dio ovog pravilnika (Prilog 4.).

Član 20.

Stručni ispit pripravnika sastoji se od općeg i stručnog dijela.

Opći i stručni dio stručnog ispita polažu se usmeno.

Opći dio stručnog ispita obuhvata poznavanje:

- Osnova ustavnog sistema;
- Zakona o zdravstvenoj zaštiti i Zakona o zdravstvenom osiguranju;
- Zakona o pravima, obavezama i odgovornostima pacijenata;
- Propisa vezanih za stručno zvanje pripravnika koji polaže stručni ispit;
- Propisa iz oblasti radnih odnosa,
- Propisa iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja;
- Kantonalni propisi iz oblasti zdravstva.

Ispitni predmeti stručnog dijela ispita po zdravstvenim usmjerenjima pripravnika, utvrđuju se saglasno programskim cjelinama, pripravničkog staža, utvrđenog ovim pravilnikom.

Član 21.

Ocjena o uspjehu i osposobljenosti kandidata za samostalan rad ocjenjuje se sa: "položio stručni ispit" ili "nije položio stručni ispit".

Ispitivač je samostalan u ocjenjivanju uspjeha kandidata za predmet koji je ispitivao.

Ispitna komisija jednoglasno donosi odluku o uspjehu kandidata.

Predsjednik ispitne komisije obavještava zdravstvenog radnika o uspjehu, po završenom ispitu i u prisustvu svih članova komisije.

Član 22.

Pripravnik koji nije položio stručni ispit iz jedne ili dvije predmetne cjeline, ima pravo polaganja popravnog ispita iz tih predmetnih cjelina, najranije u roku od 30 dana od dana polaganja stručnog ispita.

Ako pripravnik ne položi popravni ispit, smatra se da ispit nije položio, te isti mora u cijelosti ponovno polagati.

Pripravnik koji nije položio stručni ispit, kao i pripravnik koji nije zadovoljio na popravnom ispitu, ima pravo ponovnog polaganja stručnog ispita, najranije u roku od 60 dana od dana polaganja stručnog ispita.

Član 23.

Pripravnik koji nije zadovoljan radom ispitne komisije može, u roku od 24 sata, uložiti prigovor ispitnoj komisiji i tražiti da se njegovo znanje još jednom provjeri.

Troškove saziva komisije u slučaju iz stava 1. ovog člana snosi pripravnik.

IV - SADRŽAJ I IZGLED UVJERENJA O POLOŽENOM STRUČNOM ISPITU

Član 24.

Zdravstvenom radniku koji je položio stručni ispit izdaje se uvjerenje o položenom stručnom ispitu.

Uvjerenje o položenom stručnom ispitu zdravstvenom radniku izdaje nadležni ministar zdravstva.

Uvjerenje iz stava 1. ovog člana potpisuje nadležni ministar zdravstva i predsjednik ispitne komisije.

Sadržaj i izgled uvjerenja o položenom stručnom ispitu sastavni je dio ovog pravilnika (Prilog 5.).

Član 25.

Zdravstveni radnici nakon položenog stručnog ispita obavezno se upisuju kod nadležne komore u registar zdravstvenih radnika i time stiču pravo na izdavanje licence.

Izdavanjem licence od strane nadležne komore, zdravstveni radnik stiče pravo samostalnog obavljanja poslova u svojoj struci.

Član 26.

O pripravnicima koji su položili stručni ispit nadležno ministarstvo zdravstva vodi evidenciju na obrascu, koji je sastavni dio ovog pravilnika (Prilog 6.).

V - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 27.

Zdravstveni radnici koji su završili fakultet zdravstvenog usmjerenja po bolonjskom procesu i u okviru studija obavili stručnu praksu, koja je podudarna sa planom i programom pripravničkog staža utvrđenim ovim pravilnikom, ne obavljaju pripravnički staž.

Nakon završenog fakulteta zdravstvenog usmjerenja, zdravstveni radnici iz stava 1. ovog člana, mogu pristupiti polaganju stručnog ispita saglasno članu 20. ovog pravilnika.

Član 28.

Uz prijavu za polaganje stručnog ispita, zdravstveni radnici iz člana 27. stav 1. ovog pravilnika, dostavljaju slijedeću dokumentaciju:

- ovjerenu kopiju diplome,
- potvrdu fakulteta zdravstvenog usmjerenja o obavljenoj stručnoj praksi u okviru studija, a koja je podudarna sa programom pripravničkog staža utvrđenim ovim pravilnikom.

Član 29.

Pripravnik koji je počeo pripravnički staž prema propisima koji su važili na području Federacije Bosne i Hercegovine, na dan stupanja na snagu ovog pravilnika, isti će obaviti programske cjeline utvrđene ovim pravilnikom, ako je to povoljnije za pripravnika.

Član 30.

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje primjena Pravilnika o pripravničkom stažu i stručnom ispitu zdravstvenih radnika ("Službene novine Federacije BiH", br. 25/00, 23/01, 55/02 i 35/06), izuzev odredbi kojima je se reguliše plan i program pripravničkog staža za zdravstvene radnike sa završenom srednjom školom zdravstvenog usmjerenja.

Član 31.

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".

Broj 01-37-240/11
21. januara 2011. godine
Sarajevo

Ministar
Prim. dr sci. **Safet Omerović**, s. r.

PLAN I PROGRAM

PRIPRAVNIČKOG STAŽA MAGISTARA FARMACIJE

Plan pripravničkog staža magistara farmacije obuhvata:

1. APOTEKA.....	1 mjesec i 20 dana
2. BOLNIČKA APOTEKA	15 dana
3. KONTROLA KVALITETA LIJEKOVA	15 dana
4. FARMAKOLOGIJA I TOKSIKOLOGIJA	15 dana
5. BIOHEMIJSKI LABORATORIJ	15 dana
6. JAVNO ZDRAVSTVO	15 dana
7. HITNA MEDICINSKA POMOĆ	15 dana
8. PRAKTIČAN RAD U PRIVREDNOM DRUŠTVU.....	1 mjesec
9. OSNOVI USTAVNOG SISTEMA BOSNE I HERCEGOVINE I FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE, KAO I ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE	10 dana

U K U P N O: 6 mjeseci

1. Apoteka 1 mjesec i 10 dana

- Upoznavanje sa smjericama Dobre apotekarske prakse (GPP).
- Upoznavanje sa prostorom i opremom apoteke.
- Upoznavanje sa zakonskim propisima koji se odnose na lijekove, odnosno apoteke.
- Farmakoterapija (djelovanje lijekova, indikacije, doziranje i način primjene, kontraindikacije, nuspojave, interakcije, posebna upozorenja i slično).
- Upoznavanje sa farmakoinformatikom u apoteci.
- Farmakoterapijske konsultacije - savjetovanje pacijenata i javnosti o lijekovima.
- Administrativni poslovi u apoteci, vođenje obaveznih knjiga, rad na računaru.
- Planiranje, nabavka, smještaj, čuvanje i izdavanje:
- gotovih lijekova na Rp ili bez Rp,

- lijekova koji sadrže opojne droge ili psihotropne supstance,
- pomoćnih ljekovitih supstanci,
- otrova,
- lako zapaljivih materija,
- drugih sredstava i proizvoda koji se mogu prometovati u apoteci.
- Praćenje nuspojava lijekova i prijavljivanje nadležnoj instituciji.
- Vođenje propisanih evidencija o prometu lijekova, otrova i opojnih droga.
- Upoznavanje sa smjernicama Dobre laboratorijske prakse (GLP).
- Upoznavanje sa priborom i opremom, kao i organizacijom rada u analitičkoj laboratoriji apoteke.
- Upoznavanje sa važećim farmakopejskim metodama ispitivanja lijekova.
- Izrada reagensa, indikatora i titrimetrijskih otopina.
- Određivanje identiteta nabavljenih supstanci, te ispitivanje kvaliteta izrađenih galenskih pripravaka.
- Vođenje propisanih evidencija o izvršenim ispitivanjima.
- Izrada i ispitivanje prečišćene vode.
- Izrada magistralnih pripravaka, kontrola doza, kontrola opravdanosti propisanih kombinacija supstanci i kompatibilnosti, izbor apotekarske ambalaže, signiranje i izdavanje magistralnih pripravaka pacijentima.
- Izrada i izdavanje magistralnih pripravaka koji sadržavaju supstance jakog ili veoma jakog djelovanja.
- Izrada magistralnih pripravaka u aseptičnim uslovima.
- Upoznavanje sa smjernicama Dobre proizvodne prakse (GMP).
- Upoznavanje sa opremom, aparaturom, organizacijom rada, kao i tehnologijom izrade galenskih pripravaka.
- Izrada svih vrsta i oblika galenskih pripravaka prema farmakopejskim ili drugim važećim propisima, izbor ambalaže i signiranje pripravaka.
- Izrada galenskih pripravaka u aseptičnim uslovima.
- Izrada galenskih pripravaka koji zahtijevaju finalnu sterilizaciju.
- Procesna i finalna kontrola galenskih pripravaka.
- Izrada i vođenje protokola i ostale potrebne dokumentacije o izradi i distribuciji galenskih pripravaka.
- Čuvanje, skladištenje i distribucija, odnosno izdavanje galenskih pripravaka.

Ovaj dio pripravničkog staža provodi se u zdravstvenoj ustanovi apoteci.

2. Bolnička apoteka 15 dana

- Upoznavanje sa prostorom, opremom i organizacijom rada u bolničkoj apoteci.
- Upoznavanje sa ulogom magistra farmacije kao konsultanta farmakoterapije u bolnici.
- Upoznavanje sa farmakoterapijskim grupama lijekova u bolničkoj terapiji.
- Nabavka, smještaj, čuvanje, ispitivanje i izdavanje odnosno distribucija lijekova u bolnici.
- Ispitivanje ljekovitih supstanci i galenskih pripravaka u bolničkoj apoteci.
- Izrada i izdavanje, odnosno distribucija magistralnih i galenskih pripravaka u bolničkoj apoteci.
- Nabavka, čuvanje i distribucija pomoćnih ljekovitih supstanci.

- Nadzor nad lijekovima i pomoćnim lijekovitim sredstvima u bolničkom odjeljenju.
- Racionalna upotreba lijekova u bolnici (liste lijekova, standardi terapijski protokoli i slično).
- Bolnička farmakoinformatika.
- Administrativni poslovi (vođenje propisanih knjiga i evidencija).

Ovaj dio pripravničkog staža provodi se u apoteci opće bolnice, odnosno klinike.

3. Kontrola kvaliteta lijekova15 dana

- Upoznavanje sa zakonskom regulativom, koja se odnosi na ispitivanje i kontrolu lijekova u proizvodnji i prometu.
- Osiguranje kvaliteta lijeka u sistemu zdravstvene zaštite.
- Upoznavanje sa smjernicama Dobre laboratorijske prakse (GLP).
- Upoznavanje sa osnovama djelatnosti i organizaciji rada Zavoda za kontrolu lijekova Federacije BiH (kadar, oprema, vođenje protokola, primanje uzoraka i dokumentacije, vrste laboratorijskih ispitivanja, formiranje nalaza o farmaceutskom kvalitetu i izdavanje nalaza).
- Primjena farmakopejskih i drugih važećih propisa u ispitivanju aktivnih supstanci i gotovih proizvoda.
- Izrada osnovnih i poredbenih otopina.
- Izrada reagenasa, indikatora, titrimetrijskih otopina i njihova standardizacija.
- Upoznavanje sa standardnim supstancama (primarni i sekundarni standardi) i certificiranje referentnih standarda.
- Pristup u izradi novih analitičkih metoda.
- Upoznavanje sa radom odjeljenja za praćenje Evropske farmakopeje.

Ovaj dio pripravničkog staža provodi se u Kontrolnom laboratoriju Agencije za lijekove i medicinska sredstva Bosne i Hercegovine.

4. Farmakologija i toksikologija15 dana

- Upoznavanje sa osnovnim načelima racionalne primjene i potrošnje lijekova.
- Interakcije lijekova i njihov značaj sa osvrtom na TDM (therapeutic drug monitoring).
- Evidence base medicina - medicina zasnovana na dokazima: značenje i primjena u svakodnevnoj praksi.
- Neželjeni efekti lijekova - prepoznavanje, prijavljivanje i izvještavanje.
- Upoznavanje sa osnovnim metodama ispitivanja toksičnih efekata lijekova.

Ovaj dio pripravničkog staža obavlja se u institutu ili zavodu za farmakologiju i toksikologiju.

5. Biohemijski laboratorij15 dana

- Upoznavanje sa važećim propisima koji reguliraju rad biohemijskog laboratorija.
- Upoznavanje sa organizacijskom strukturom biohemijskog laboratorija i radom laboratorijske službe.
- Upoznavanje sa prostorom, opremom i priborom za rad u biohemijskom laboratoriju.
- Uzimanje, prikupljanje i konzerviranje biološkog materijala.
- Izdavanje i kontrola rezultata (validacija).
- Izvođenje kompletne analize urina.
- Određivanje šećera i uree u krvi.
- Određivanje holesterina u serumu.
- Određivanje krvne slike i sedimentacije.
- Upoznavanje sa radom savremenih aparata (analizatori i dr.).

Ovaj dio pripravničkog staža provodi se u biohemijskoj laboratoriji klinike ili bolnice.

6. Javno zdravstvo 15 dana

- Praćenje zdravstvenog stanja stanovništva:
- Praćenje zdravstvenog stanja stanovništva (organizacija i metode sa posebnim naglaskom na higijensko-epidemiološku situaciju).
- Organizacija i rad službe zdravstvene statistike i vođenje propisanih evidencija.
- Planiranje i evaluacija zdravstvene zaštite.
- Zdravstveno vaspitanje.
- Rad farmaceutske djelatnosti u vanrednim okolnostima:
- Organizacija rada i zadaci farmaceutske službe u vanrednim okolnostima.
- Izvodi medicinskog snabdijevanja u vanrednim okolnostima.
- Osiguranje rezervi lijekova i medicinsko-sanitetskih rezervi.
- Zanimljanje rezervi.

Ovaj dio pripravničkog staža provodi se u Zavodu za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine.

7. Hitna medicinska pomoć 15 dana

Prepoznavanje najčešćih urgentnih stanja i praktično izvođenje medicinsko-tehničkih radnji, i to:

- način zaustavljanja krvarenja kod otvorenih povreda;
- prepoznavanje znakova unutrašnjeg krvarenja;
- postupanje kod gubitka svijesti (koma, kolaps, prividna smrt);
- postupanje sa psihotično nemirnim bolesnikom;
- način imobilizacije prijeloma;
- vještačko disanje i vanjska manualna masaža srca;
- postupanje kod predoziranja i trovanja lijekovima.

Ovaj dio pripravničkog staža obavlja se u ustanovama za hitnu medicinsku pomoć.

**8. Praktičan rad u privrednom društvu1
mjesec**

Ovaj dio pripravničkog staža obavlja se u privrednom društvu koje je registrovano za obavljanje djelatnosti proizvodnje lijekova.

9. Program pripravničkog staža za magistre farmacije obuhvata upoznavanje sa osnovama ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, kao i organizacijom zdravstvene zaštite i zdravstvenog osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine, i to:

9.1. Osnove ustavnog sistema (Ustav Bosne i Hercegovine i Ustav Federacije Bosne i Hercegovine)

9.2. Zakon o zdravstvenoj zaštiti i Zakon o zdravstvenom osiguranju

9.3. Zakon o lijekovima, Zakon o otrovima i Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga

9.4. Propisi iz oblasti radnih odnosa i penzijsko-invalidskog osiguranja

Program pripravničkog staža iz tačke 9. ovog pravilnika pripravnik obavlja u kantonalnom zavodu za javno zdravstvo, u trajanju od 10 dana.

**PLAN I PROGRAM
PRIPRAVNIČKOG STAŽA DOKTORA MEDICINE**

1. PORODIČNA MEDICINA..... 1 mjesec.

2. INTERNISTIČKI STAŽ 1 mjesec

2.1. Gastroenterologija

2.2. Nefrologija

2.3 Reumatologija

2.4. Hematologija

2.5. Kardiologija

2.6. Endokrinologija

2.7. Najnovije smjernice u kardiopulmonalnoj reanimaciji - osnovni i uznapredovali reanimacijski protupci

2.8. Lijekovi u liječenju hitnih stanja

2.9. Lijekovi najčešćih hitnih stanja u internoj medicini - prethospitalni postupak:

2.10. Klinička farmakologija

2.11. Infektologija

2.12. Klinička mikrobiologija

2.13. Neurologija

3. HIRURŠKI STAŽ..... 25 dana

4. GINEKOLOŠKI STAŽ..... 25 dana

4.1. Ginekološko-porodiljski staž

4.2. Ginekološko-opstetrički staž

5. PEDIJATRIJSKI STAŽ..... 20 dana

6. URGENTNA MEDICINA.....20 dana

7. EPIDEMIOLOŠKI STAŽ..... 20 dana

8. OSNOVI USTAVNOG SISTEMA BOSNE I

HERCEGOVINE I FEDERACIJE BOSNE

I HERCEGOVINE, KAO I ORGANIZACIJA

ZDRAVSTVENE ZAŠTITE U FEDERACIJI

BOSNE I HERCEGOVINE 10 dana

U K U P N O: 6 mjeseci

1. Porodična medicina

U toku pripravničkog staža iz porodične medicine pripravnik:

- **ovladava kliničkim znanjem u slijedećim oblastima i stanjima:** zaštita usmjerena na bolesnika, dijabetes melitus, hipertenzija, procjena srčano-žilnog rizika, problemi štinjače, mišićnokoštani problemi, mentalni problemi, poremećaji spavanja, procjena gerijatrijskog bolesnika, rješavanje hitna stanja, akutne **dišne** infekcije, astma i KOPB, urogenitalni problemi, seksualne disfunkcije, redoviti preventivski pregledi novorođenčeta, dojenčeta i djeteta predškolske dobi, komorbiditet i polifarmacija, problemi adolescentne dobi, zdravstvena zaštita žena i trudnica, paliativna zaštita, organizacija prakse.

- **ovladava kliničkim vještinama:** verbalne i neverbalne komunikacije u radu s pacijentima svih životnih dobi, uzimanjem strukturane anamneze, ciljanog kliničkog pregleda pri postavljanju diferencijalne i konačne dijagnoze i kliničkog pregleda glave i vrata, pregleda srčano-žilnog, respiratornog, gastrointestinalnog, koštano-mišićnog sistema, urogenitalnog sistema uz digitorektalni pregled prostate, ciljanog neurološkog pregleda, pregleda stopala dijabetičara, uzimanja psihičkog statusa, pregleda gerijatrijskog pacijenta, pregleda djeteta, pregleda pacijenta u kućnim uslovima, vođenja normalne trudnoće.

- **provodi određene dijagnostičke procedure:** mjerenje krvnog pritiska, mjerenje aksilarne i rektalne temperature, pick-flowmetrija, snimanje i interpretacija EKG-a, pregleda stopala monofilamentom, korištenja, interpretacija IPP testa, otoskopija, fundoskopija, transluminacija maksilarnog i frontalnog sinusa, uzimanje i interpretacija mini psihičkog statusa gerijatrijskog pacijenta, uzimanja uzorka krvi za laboratorijsku analizu, (venska i kapilarna krv), uzimanje uzoraka za mikrobiološke pretrage, interpretacija laboratorijskih, mikrobioloških, radioloških i drugih pretraga, mjerenje sedimentacije eritrocita, korištenja glukometra, korištenja test-traka za provjeru glukoze u serumu i glukoze i proteina u urinu, racionalno korištenje dijagnostičkih pretraga i specijalističkih konsultacija.

- **ovladava kliničkim postupcima/tretmanima:** tretman šoknih stanja, previjanje rane, postavljanje imobilizacije, šivanje rane, incizija apscesa, ekskoleacija bradavica, tretman opekline, davanje subkutani, intramuskularnih i intravenskih injekcija, davanje lokalne anestezije, uspostavljanje venskog puta, davanje inhalacijske terapije putem inhalatora i/ili inhalera, davanje kisika, ispiranje uha, odstranjivanje stranog tijela iz oka, nosa i uha, postupak održavanja osnovnih životnih funkcija, liječenje boli, tretman dekubitarnih, venskih i arterijskih ulkusa, tretman pacijenta u terminalnoj fazi bolesti, racionalno propisivanje lijekova.

- **ovladava preventivskim postupcima:** uzimanje papa testa, uzimanje i interpretacija hemokult testa, upućivanje na probirnu mamografiju, redovni pregledi djeteta u prvoj godini života i predškolskog djeteta, savjetovanje adolescenta, određivanje rizika za **srčano-žilne** bolesti, odvikavanje od pušenja, savjetovanje o zdravoj prehrani i tjelesnoj aktivnosti.

- **ovladava drugim postupcima:** vođenje zdravstvenog kartona, pravilno pisanje receptata i obrazaca za bolovanja, obavezno prijavljivanje zaraznih i malignih bolesti, korištenje MKB klasifikacije bolesti, pravilno i kolegijalno pisanje uputnica, prosljeđivanje uputnog pisma i medicinske dokumentacije specijalističkim konsultantima.

- **ovladava oblastima od dodatnog značaja:** provođenje procjene s ciljem unaprijeđenja vlastite prakse (audit), provođenje istraživanja u porodičnoj medicini, primjena medicine zasnovane na dokazima, korištenje pratećih zdravstvenih kartona za pojedina stanja i bolesti, savjetovanja u malim grupama, preventivske patronažne posjete, javne preventivsko - promocijske aktivnosti, pravni aspekti rada porodičnog liječnika.

Pripravnički staž porodične medicine pripravnik provodi u zdravstvenim ustanovama primarne zdravstvene zaštite.

2. INTERNISTIČKI STAŽ:

U toku internističkog staža pripravnik ovladava slijedećim vještinama:

2.1. Gastroenterologija

Klinički pregled gastroenterološkog bolesnika, značaj biohemijskih testova - pokazatelji hepatocelularnog oštećenja, kolestaze, sintetske i metaboličke funkcije jetre, probavni enzimi, tumorski biljezi, autoantitijela, probavni hormoni, indikacije i značaj transabdominalnog UZV, endoskopski UZV, endoskopija gornjeg i donjeg dijela probavnog sistema, ERCP, endoskopija kapsulom, radiološke metode - nativna snimka abdomena, kontrastne pretrage, sindrom malapsorpcije - uzroci, gastrointestinalno krvarenje - lokalizacija, dijagnoza, terapija, sindrom iritabilnog crijeva - klinička slika, dijagnoza, liječenje, GERB- klinička slika, dijagnoza, liječenje, tumori jednjaka - klinička slika, diferencijalna dijagnoza, liječenje, gastritis, ul kus na bolest - patogeneza, klinička slika, dijagnoza, liječenje, upalne bolesti crijeva -

Crohnova bolest, ulcerozni kolitis, klinička slika, dijagnoza, terapija, biološka terapija - primjena, divertikuli - lokalizacija, klinička slika, dijagnoza, komplikacije, liječenje, akutni abdomen - uzroci, klinička slika, pristup, polipi, karcinom debelog crijeva - klinička slika, dijagnoza, liječenje, nealkoholni i alkoholni steatohepatitis - razlikovanje, klinička slika, dijagnoza, liječenje, hepatitis - način prijenosa, klinička slika, dijagnoza, liječenje, hepatotoksični lijekovi, autoimunosni hepatitis, primarna bilijarna ciroza, primarni sklerozirajući kolangitis klinička slika, dijagnoza, liječenje, ciroza jetre - pristup bolesniku, liječenje, hepatocelularni karcinom jetre - dijagnoza, liječenje, žučni kamenci - pristup, akutni pankreatitis i kronični pankreatitis - klinička slika, dijagnoza, liječenje, karcinom gušterače - tip klinička slika, dijagnoza, liječenje, neuroendokrini tumori gušterače, klinička slika, dijagnoza, liječenje.

2.2. Nefrologija:

Anamneza i klinički pregled nefrološkog bolesnika; značaj biokemijskih testova - pokazatelja bubrežnog oštećenja. Interpretacija nalaza urina, urin-kulture, citološkog nalaza urina. Radiološke pretrage u nefrologiji, uzv bubrega. Pristup bolesniku s akutnim i kroničnim bubrežnim zatajivanjem. Algoritmi pretraga kod bolesnika s proteinurijom, eritrociturijom. Pristup bolesniku s arterijskom hipertenzijom, algoritam pretraga, terapija. Praćenje bolesnika s arterijskom hipertenzijom, interpretacija holetra krvnog tlaka. Liječenje urinarnih infekcija. Upoznavanje s osnovnim principima dijalize-hemodijaliza, peritonejska dijaliza, priprema bolesnika za dijalizu. Plasiranje centralnih pristupa za hitnu dijalizu. Indikacije za biopsiju bubrega i tehnika izvođenja perkutane biopsije bubrega. Korištenje lijekova kod bubrežnih bolesnika, neželjeni učinci pojedinih grupa lijekova.

2.3 Reumatologija:

Uvod u reumatologiju; anamneza i klinički pregled reumatološkog bolesnika; Procjena aktivnosti bolesti ACR stadij; Procjena funkcionalnog statusa HAQ; Indeks aktivnosti DAS; Evaluacija terapijskog odgovora prema DAS/HAQ; Važnost radioloških pretraga u reumatologiji; Rtg šaka i stopala; Rtg torakolumbalnog prijelaza; Rtg zdjelice po Barchoniu; Mikrobiološke, histološke, citološke i elektrodijagnostičke metode u reumatologiji; Algoritmijski pristup bolesniku sa bolovima u zglobovima; Razlikovanje reumatske i nereumatske boli; Bolovi u kralježnici; Razlikovanje osnovnih reumatskih simptoma; Pregled lokomotornog sustava; Interpretacija i korist specifičnih i osjetljivih seroloških i drugih dijagnostičkih testova koje se koriste u reumatologiji: RF, ANA, ANCA, SE, CRP, anti CCP, anti ds DNA, anti-Smith(Sm), anti RNP , antitijela SS I SS-B;

Pristup, dijagnoza, kriteriji i terapija reumatoidnog artritisa; Indikacije za biološku terapiju; Pristup, dijagnoza i terapija seronegativnih spondiloartritisa; Razlikovanje poliartritisa i monoartritisa; Pristup, dijagnoza i terapija psorijatičnog, reaktivnog, entropatskog inediferenciranog spondiloartritisa; Pristup, dijagnoza, podjela i terapija polimiozitisa; Pristup, dijagnoza i terapija SLE; Pristup, dijagnoza, kriteriji za klasifikaciju i terapija Sjogrenovog sindroma; Pristup, dijagnoza i terapija

sklerodermije; Pristup, dijagnoza i terapija Sharpovog sindroma; Pristup, dijagnoza i terapija vaskulitisa; Primjena i uloga UZV zglobova u reumatologiji; Primjena i uloga dijagnostičkih metoda nuklearne medicine scintigrafija skeleta u praćenju i dijagnozi reumatoloških bolesti; Upotreba NSAR, glukokortikoida i lijekova koji modificiraju tok bolesti; Neželjeni učinci lijekova koji se primjenjuju u reumatologiji; Uloga fizikalne medicine u terapiji reumatološkog bolesnika.

2.4. Hematologija: Osnovni principi fiziologije hematopoetskog sistema: histologija, postanak i diferenciranje krvotvornih stanica; značajke limfatične loze naglasak na značaj CD molekula za prepoznavanje pojedinih entiteta malignih limfoproliferativnih bolesti.

Propedeutika u pregledu hematološkog bolesnika: kožne promjene, palpacija uvećanih limfnih čvorova, jetre i slezene, značaj pojedinih simptoma i znakova pri postavljanju dijagnoze hematoloških bolesti.

Razmaz periferne krvi: nadziranje postupka uzimanja uzorka i način izrade preparata, važnost istog u usmjeravanju hematološke obrade prema pojedinim entitetima. Punkcija koštane srži: nadziranje postupka uzimanja uzorka i način izrade preparata- mjesto punkcije u pojedinim hematološkim bolestima.

Biopsija kosti: nadziranje postupka i postupanje s dobivenim materijalom, mjesto biopsije u pojedinim hematološkim bolestima.

Upoznavanje s najčešćom hematološkom problematikom:

- mijeloproliferativne bolesti-kronične mijeloproliferacije (policitemija vera, kronična mijeloična leukemija, esencijalna trombocitoza, idiopatska mijelofibroza ..), naglasak na razlikovanje benignih stanja od klonalnih bolesti;

- akutne leukemije (dijagnostika-terapija)

- limfoproliferativne bolesti-važnost podjele prema kliničkom toku bolesti

(indolentni, agresivni, vrlo agresivni limfomi), osnovna načela dijagnostike i terapije;

- bolesti crvene krvne loze-vrste anemija, pristup bolesniku s anemijom-naglasak na pravilnu i svrsishodnu dijagnostiku u općoj praksi te pravilno usmjeravanje bolesnika na daljnju subspecijalističku obradu

- bolesti trombocita-trombocitopenije, trombocitopatije i trombocitoze-osnovni principi postupaka kod pojedinih entiteta-značaj liječnika opće prakse u pravilnom usmjeravanju dijagnostike

- poremećaji koagulacije-razlikovanje primarnih od jatrogenih uzroka, najčešći nasljedni poremećaji (hemofilija, Von Willebrandova bolest..), algoritam kod bolesnika s dubokom venskom trombozom, plućnom tromboembolijom, DIK-om, kao i kod drugih tromboembolijskih incidenata

- transplantacija koštane srži, osnovni principi alogene i autologne transplantacije
- osnovni principi liječenja hematološkog bolesnika krvnim derivatima
- plazmafereza u liječenju hematoloških bolesti
- značaj imunofenotipizacije i molekularne biologije u dijagnostici i praćenju terapijskog odgovora u hematologiji (protočna citometrija, FISH, **peR**...)

2.5. Kardiologija: klinički pregled kardiološkog bolesnika, osnove elektrokardiografije, radiološke pretrage u kardiologiji, indikacije i značaj UZV srca, ergometrijsko testiranje - indikacije način provođenja i analiza, 24-satni EKG indikacije- način provođenja te analiza nalaza, elektrostimulacija srca, invazivna kardiologija indikacije i priprema bolesnika, ostali dijagnostički testovi u kardiologiji, poremećaji srčanog ritma i provođenja, zatajivanje srca- simptomi i znaci, pregled, dijagnostički postupci, te algoritmi liječenja. bolesti srčanih zalistaka. kardiomiopatije i miokarditisi, arterijska hipertenzija- učestalost, dijagnostika i liječenje, uzroci sekundarne hipertenzije- dijagnostika i liječenje, ishemijska bolest srca: angina pectoris- simptomi i znaci, dijagnostika i liječenje. akutni koronarni sindrom klinička slika, prehospitalni tretman, transport i hospitalni tretman bolesnika s akutnim koronarnim sindromom, akutni infarkt miokarda. klinička slika, prehospitalni tretman, transport i hospitalni tretman bolesnika s akutnim infarktom miokarda. akutni koronarni sindromom, bolesti plućne cirkulacije- plućna hipertenzija, plućna tromboembolija- klinička slika, dijagnoza i liječenje, bolesti aorte i perifernih arterija- aneurizma aorte, disekcija aorte, bolesti perifernih krvnih žila, aterosklerozarizični faktori, klinička slika i liječenje.

2.6. Endokrinologija: Anamneza klinički pregled endokrinološkog bolesnika; Radiološke pretrage u endokrinologiji; Laboratorijske pretrage u endokrinologiji; Interpretacija stimulacijskih i inhibicijskih hormonskih testova; Određivanje cjelodnevnog glikemijskog statusa i interpretacija istog; Praćenje terapije inzulinom i peroralnim hipoglikemicima kroz glikemijski cjelodnevni status.

Izvođenje i interpretacija testa OGGT i njegova važnost u praksi; Važnost edukacije i samokontrole šećerne bolesti u radu dijabetološke ambulante; Pristup, dijagnoza i terapija šećerne bolesti tip I. i tip II.; Prevencija razvoja akutnih i hroničnih komplikacija šećerne bolesti; Pristup, dijagnoza i terapija bolesniku s akutnom komplikacijom šećerne bolesti; Principi liječenja inzulinom i peroralnim hipoglikemicima; Pristup, dijagnoza i terapija tumora gušterače; Pristup, dijagnoza i terapija bolesti inzulinske rezistencije; Pristup, dijagnoza i terapija bolesti tireotoksikoze i miksedemske kome; Pristup, dijagnoza i terapija bolesti hipotireoze; Pristup, dijagnoza i terapija bolesti hipertireoze; Pristup, dijagnoza i terapija bolesti tumora štitnjače: Uloga i primjena radiojodne terapije u bolestima štitnjače; Pristup, dijagnoza i terapija bolesti nadbubrežne žlijezde; Pristup, dijagnoza i terapija hiperkalcijemije i hipokalcijemije; Pristup, dijagnoza i terapija bolesti spolnih žlijezda; Pristup, dijagnoza i terapija bolesti hipofize; Primjena i uloga UZV štitnjače i

paratiroidnih žlijezda; Primjena i uloga dijagnostičkih metoda nuklearne medicine u praćenju i dijagnozi endokrinoloških bolesti; Pristup, dijagnoza i terapija bolesti osteoporoze; Interpretacija nalaza denzitometrije kosti; Endokrinološke bolesti kao uzrok sekundarne hipertenzije.

Pulmologija: Simptomi i tok pulmoloških bolesti. dijagnostički postupci. Akutne respiratorne infekcije - pneumonije. Dijagnostika i racionalno antimikrobno liječenje. Epidemiologija, dijagnostika i pristup tuberkuloznom bolesniku: Liječenje ATI terapijom. Praćenje bolesnika s tbc pluća. Bronhoopstruktivne bolesti, analiza funkcionalnih testova pluća. Dijagnostika i terapija najčešćih bronhoopstruktivnih bolesti (KOPB i bronhalna astma). Asmatski status- hitno zbrinjavanje bolesnika. Manifestacije sistemskih oboljenja na plućima. Prikaz bolesnika s intersticijskim oboljenjem pluća. sarkoidozom. Upoznavnje s dijagnostikom pulmološkog bolesnika (funkcionalni testovi pluća), plinska analiza, radiološke pretrage Rtg pluća, CT pluća/. Indikacije za mehaničku ventilaciju pluća. Dijagnostika i liječenje tumora pluća (bronhološka obrada)

2.7. Najnovije smjernice u kardiopulmonalnoj reanimaciji - osnovni i uznapredovali reanimacijski postupci: održavanje prohodnosti dišnih putova, postavljanje nasofaringealnog usnika (airway), endotrahealna intubacija, balon ventilacija, sukcija sekreta, defibrilacija, postavljanje nazogastrične sonde, postavljanje urinarnog katetera, uspostava krvožilnog puta i primjena terapija, periferni venski pristup, intramuskularni pristup - primjer terapije, sistemi i otopine za infuziju - pristup i primjer terapije.

2.8. Lijekovi u liječenju hitnih stanja: kisik, adrenalina, atropin, amiodaron, magnezij, natrijev bikarbonat, morfij, aminofilin, antihistaminici, suzbijanje boli (morfij, tramadol, hioscin butilbromid, metamizol, ketoprofen, ibuprofen, diklofenak, paracetamol), antiaritmici, razrjeđivanje i primjena lijekova.

2.9. Liječenje najčešćih hitnih stanja u internoj medicini - prethospitalni postupak: anafilaktički šok, astmatski napad i astmatski status, akutni plućni edem, infarkt miokarda, aritmije, krvarenja, hipoglikemija, dijabetička ketoacidoza, hiperosmolarna koma, akutni pankreatitis.

2.10. Klinička farmakologija

Upoznavanje s najnovijim smjernicama u liječenju najčešćih bolesti u kliničkoj praksi, sa težištem na liječenju bolesnika koji se liječe od više različitih organskih bolesti kojima je neophodna redovna zaštita u primarnoj medicini.

Liječenje arterijske hipertenzije, liječenje stabilne angine pectoris, liječenje poremećaja srčanog ritma, liječenje akutnog i hroničnog zatajenja srca, antiagregacijska i antikoagulacijska terapija, liječenje šećerne bolesti, liječenje ulkusne bolesti, trovanje lijekovima, antidote, interakcije i nuspojave lijekova

2.11. Infektologija:

Opća infektologija; simptomi i tok infektivnih bolesti, dijagnostički postupci, promjene krvne slike u infektivnim bolestima, simptomatsko i antimikrobno liječenje, načela profilakse infektivnih bolesti, crijevne zarazne bolesti, upalne bolesti središnjeg živčanog sistema, streptokokne i stafilokokne infekcije, angine, akutne respiratorne infekcije, virusni hepatitis, infekcije uzrokovane herpes virusima, osipne bolesti. Enteroviroze, AIDS, bolničke infekcije, najčešće parazitarne bolesti, ugrizi zmija i drugih otrovnih životinja.

2.12. Klinička mikrobiologija: Indikacije za mikrobiološke pretrage, uzimanje i transport uzoraka, izrada testova osjetljivosti na antibiotike, izrada seroloških testova, interpretacija mikrobiološkog nalaza, kliničko značenje mikrobiološkog nalaza pri određivanju antimikrobne terapije, vrste i obrada uzoraka: brisevi nazofarinksa i ždrijela, iskašljaj, mokraća, stolica, krv za hemokulture i serološke pretrage, likvor, punkti tjelesnih tekućina i tkiva, osnove virusološke diferencijalne dijagnostike, osnove parazitološke diferencijalne dijagnostike i osnove molekularne mikrobiologije.

2.13. Neurologija: Uvod u neurologiju, specifičnosti anamneze i pregleda neurološkog bolesnika. Topika oštećenja po živčanoj osi. Neurološki sindromi (sindromi moždanih reznjeva, diencefalona i moždanog debla), brza orijentacija u praksi, pregled bolesnika, određivanje poremećaji svijesti-neurološki ABC, ostala hitna stanja u neurološkoj praksi, ishemijski i hemoragijski moždani udar, subarahnoidalno krvarenje, status epileptičnih napadaja, mijastenična kriza, Guillan Barre-ov sindrom, akutno nastala parapareza, akutna nastala lezija kranijalnih živaca, strategija zbrinjavanja hitnih stanja u uslovima HMP (stepen poremećaja svijesti, ocjenske ljestvice-Glasgow coma score, NIHSS), liječenje ishemijskog moždanog udara-tromboliza s rTPA, indikacijski kriteriji za primjenu trombolitičke terapije te kontraindikacije, radiološke metode u dijagnostici neuroloških bolesti-MSCT mozga nativni i s kontrastom, MR mozga nativni i s kontrastom (T1, T2, FLAIR, PWI i DWI sekvence), MR spektroskopija (MRS), ekstrakranijalni i transkranijalni ultrazvuk i njihova primjena, invazivno (OSA) i neinvazivno oslikavanje krvnih žila mozga (MSCT angiografija, MR angiografija), neurofiziološke metode u dijagnosticiranju neuroloških bolesti: elektroencefalografija (EEG), nativni EEG, EEG videopoligrafija, EEG nakon deprivacije spavanja, polisomnografija, elektronistagmografija (ENG), evocirani potencijali (EP), vidni, akustički i somatosenzorni, elektromioneurografija (EMNG), ostali dijagnostički postupci u neurologiji, lumbalna punkcija, Dat scan, PET, biopsija mozga, krvnih žila, mišića i živaca. Praktične procedure na Odjelu: vađenje venske krvi, plasiranje braunila i nazogastrične sonde, lumbalna punkcija, acidobazni status, postavljanje infuzija

Internistički staž pripravnik provodi u organizacionoj jedinici zdravstvene ustanove, odnosno nosioca privatne prakse, a prema zahtjevima pojedinog dijela pripravničkog programa.

3. HIRURŠKI STAŽ

U toku hirurškog staža pripravnik ovladava sljedećim vještinama:

Pisanje istorije bolesti i fizikani pregled hirurškog bolesnika, obrada rane: postupak s čistim ranama, postupak s «prljavim» ranama, šivanje rane, vezivanje konca, hirurški čvorovi, previjanje i aseptičko mijenjanje povoja; skidanje šavova (konca i kopči), dreniranje potkožnih apscesa, skraćivanje i odstranjivanje drenova, preoperativna procjena stanja pacijenta, Davanje preoperativnih naloga osoblju, priprema za operaciju, priprema za ulazak u operacijski blok, pranje ruku, oblačenje mantila i rukavica, kretanje u operacijskoj dvorani, pozicioniranje pacijenta na operacijskom stolu, čišćenje, obilježavanje i oblaganje hirurškog polja, procjena dnevnih zbijanja kod pacijenta u postoperativnom periodu, procjena cijeljenja operativne incizije, tehnika zatvaranja rane, uzimanje materijala za BATB analizu, postavljanje privremene imobilizacije, postavljanje fiksacijskog zavoja, postavljanje Desaultova zavoja, postavljanje Valpovoova zavoja, postavljanje zavoja za zglobove donjih udova, postavljanje zavoja za zglobove gornjih udova, postavljanje gipsa, pregled okrajine nakon postavljanja gipsa, skidanje gipsa, palpacija perifernih arterija, auskultacija perifernih arterija, Trendelenburgov test, Perthesov test, Homasov i Adsonov test, Burgerov test, postavljanje elastičnog povoja, digitorektalni pregled, klizma, nazogastrična sukcija, anoskopija, rektoskopija, kateterizacija mokraćnog mjehura, rad uz specijalistu u specijalističkim, **Hirurgija probavnog sustava.**

Hirurški staž pripravnik provodi u organizacionoj jedinici zdravstvene ustanove, odnosno nosioca privatne prakse, a prema zahtjevima pojedinog dijela pripravničkog programa.

4. GINEKOLOŠKI STAŽ

U toku ginekološkog staža pripravnik ovladava sljedećim vještinama

4.1. Ginekološko-porodiljski staž

- Ginekologija i akušerstvo

Ginekološka propedeutika; menstruacijski ciklus; amenoreja i anovulacije, sindrom policističnih jajnika, klinička slika, dijagnoza i liječenje; menopauza i hormonsko nadomjesno liječenje; nenormalna krvarenja iz maternice, uzroci, upale ženskog spolnog sistema - spolno prenosive bolesti; endometrioza - klinička slika, dijagnoza, liječenje; rana dijagnoza ginekoloških malignoma - klinički pregled, UZV, citologija, kolposkopija, tumorski biljezi; benigni i maligni tumori stidnice, rodnice i maternice - karcinom endometrija; displazije vrata maternice: karcinom vrata maternice: benigni i maligni tumori ovarija i tube; defekti dna zdjelice - descensus i prolaps maternice, cystocele; inkontinencija - statička i urgentna; minimalno invazivna hirurgija u ginekologiji; ginekološke operacije; planiranje porodice i kontracepcija; obrada i liječenje neplodnosti; hitna stanja u ginekologiji uzroci, klinička slika. Uzimanje opšte i

reprodukcije anamneze, pregled medicinske dokumentacije; postavljanje u ginekološki položaj; pranje i dezinfekcija ruku, navlačenje rukavica; oblačenje sterilne odjeće za operacijske zahvate; opis vanjskih spolnih organa; postavljanje spekulumu i pregled u spekulumu-prikazivanje forniksa rodnice i vrata maternice; opis vrata maternice; uzimanje obriska za određivanje stupnja čistoće rodnice; uzimanje vaginalnog i endocervikalnog razmaza za citološku analizu - Papanicolaou; uzimanje cervikalnog brisa na bakteriološke pretrage; bimanualna palpacija unutarnjih spolnih organa; pregled dojki; ginekološka UZV dijagnostika; kiretaža, frakcionirana kiretaža; detekcija premalighnih lezija vrata maternice (inspekcija, kolposkopija, biopsija, citološka i patohistološka analiza) dijagnostička histeroskopija; ablacija cervikalnog polipa; urodinamska obrada; ginekološke laparotomije-asistiranje; vaginalne operacije-asistiranje; laparoskopske operacije; obrada neplodnog braka- detekcija i praćenje ovulacije (BT, folikulometrija, evaluacija cervikalne sluzi, citohormonski status); spermogram; HSG i UZV utvrđivanje prohodnosti jajovoda; indukcija i stimulacija ovulacije; umjetna inseminacija; insercija IUU; sterilizacija žene; inkompletni i abortus u tijeku.

4.2. Ginekološko-opstetrički staž

Porodnička propedeutika; antenatalna zaštita; prehrana u trudnoći; rana poremećena trudnoća spontani pobačaj, zadržani pobačaj, anembrijska trudnoća- klinička slika, dijagnoza, liječenje; ektopična trudnoća-klinička slika, postupnik; trofoblastna bolest-klinička slika, dijagnoza, postupnik; Rh imunizacija-prevencija; višeploidna trudnoća-dijagnoza, nadzor; oboljenja urinarnog sustava u trudnoći-dijagnoza, liječenje; kolestaza-klinička slika, dijagnoza, nadzor i liječenje; dijabetes i trudnoća-prekonceptijska obrada, postupak nadzora i liječenja; hipertenzija u trudnoći-preeklampsija, eklampsija, HELLP sindrom; intrauterina smrt ploda uzroci, komplikacije, dovršenje trudnoće; anemije u trudnoći; krvarenja u II polovici trudnoće-placenta praevia, abrupcija posteljice; prijevremeni porođaj - perinatalne infekcije; mehanizam i vođenje normalnog porođaja; nadzor djeteta u porođaju; anomalije stava i položaja djeteta, opstetričke operacije: carski rez - apsolutne i relative indikacije; krvarenje u III i IV porođajnom dobu; fiziologija i patologija puerperija; laktacija; analgezija i anestezija u porođaju; psiho fizička priprema trudnica za porođaj; primjena lijekova u trudnoći; prenatalna dijagnostika (rana amniocenteza, CVS); hitna stanja u porodiljstvu. Određivanje termina porođaja; rutinske opstetričke kontrole (mjerenje krvnog tlaka i tjelesne mase, prirast; određivanje proteinurije; KS, KG, Rh, GUK, ev OGTT); vanjski pregled trudnice-mjerenje zdjelice (vanjske i unutarnje mjere zdjelice); mjerenje udaljenosti F-S; Leopold-Pavlikovi zahvati: auskultacija djetetova srca; mjerenje opsega trbuha; brojenje FP; bimanualni pregled maternice, rodnice i posebno cerviksa trudnice; UZV u različitim fazama trudnoće (UZV biometrija, količina plodove vode, stupanj maturacije posteljice); priprema roditelja za porođaj; nadzor roditelja i ploda u porođu; CTG (postavljanje kalote i interpretacija zapisa); Color Doppler UZV u trudnoći; vođenje porođaja; znakovi odljuštenja posteljice i pregled posteljice; ljuštenje zaostale posteljice (manualno,

kiretaža); pregled cerviksa i vagine nakon porođaja; šivanje epiziotomije; asistiranje kod carskog reza; porod višepodne trudnoće; vakum ekstrakcija; pregled novorođenčeta, podvezivanje pupkovine; reanimacija novorođenčeta; skrb za zdravu novorođenčad; postupci s bolesnom novorođenčadi; fototerapija.

Ginekološki staž pripravnik provodi u organizacionoj jedinici zdravstvene ustanove, odnosno nosioca privatne prakse, a prema zahtjevima pojedinog dijela pripravničkog programa.

5. PEDIJARIJA

U toku pedijatrijskog staža pripravnik ovladava slijedećim vještinama

Upoznavanje s medicinskom dokumentacijom, vođenje medicinske dokumentacije i analiza medicinske dokumentacije, rad u prijemnoj ambulanti u primarnom kontaktu s pacijentom (dijete i roditelj), savladavanje vještine anamneze, pregledi i postavljanje radne dijagnoze, trijaža pacijenata iz prijemne ambulante, tj. prepoznavanje nivoa hitnosti, prijem pacijenta u bolnicu, higijena pacijenata, smještaj pacijenata na određeni odjel, otvaranje dokumentacije, uzimanje laboratorijskih uzoraka, sudjelovanje u terapijskim postupcima, sudjelovanje u viziti i praćenje stanja pacijenata primljenih u bolnicu, sudjelovanje u diskusiji (vježbanje diferencijalno dijagnostičkog logičkog postupka), sudjelovanje u složenijim dijagnostičko-terapijskim postupcima kao posmatrač (observer), rad na supspecijalističkim odjelima po grupama s izmjenama odjela i mentora: pulmologija, kardiologija, nefrologija, neurologija, gastroenterologija, endokrinologija, neonatologija i intenzivno liječenje.

Pripravnički staž iz pedijatrije pripravnik provodi u organizacionoj jedinici zdravstvene ustanove, odnosno nosioca privatne prakse, a prema zahtjevima pojedinog dijela pripravničkog programa.

6. URGENTNA MEDICINA

U toku staža iz urgentne medicine pripravnik ovladava slijedećim vještinama:

KPR: Osnove kardiopulmonalne reanimacije odraslih i djece, uzroci, patofiziološka zbivanja i algoritam zbrinjavanja, vježbe na lutkama, zbrinjavanje teško traumatiziranog bolesnika, patofiziološka zbivanja u traumi i načini zbrinjavanja, postavljanje venskog puta, izbor tekućina za nadoknadu volumena, respiracijska potpora, analgezija, uključena i kranio-cerebralna ozljeda, te ozljeda kralježnične moždine, vježbe iz postavljanja venskog puta, utapljanje, udar električne struje, toplotni udar, smrzavanje: načini zbrinjavanja, septički šok kao posebni entitet: patofiziologija septičkog šoka. Algoritam liječenja bolesnika u septičkom šoku.

Anafilaktički šok: Vrste alergijskih reakcija s posebnim osvrtom na anafilaktičku reakciju, trovanja, vrste trovanja i njihovo zbrinjavanje, gušenje, uzroci, DD, način zbrinjavanja, krvarenje iz GIT-a, uzroci i prikaz bolesnika, krvarenje iz gornjih i donjih dišnih putova, klinička slika, DD i načini zbrinjavanja, prikaz bolesnika.

Akutni metabolički poremećaji, prepoznavanje i DD, akutna bol u trbuhu, DD i način zbrinjavanja, prikazi slučajeva, bol u prsima, DD i način zbrinjavanja, prikazi slučajeva, po život opasni poremećaji srčanog ritma, DD i načini zbrinjavanja, prikazi slučajeva, Hipertenzivna kriza, CVI, koma, dijagnostika i zbrinjavanje, hitna ginekološka krvarenja, dijagnostika i zbrinjavanje, hitna stanja u pedijatriji Psihoteične reakcije.

Pripravnički staž iz urgentne medicine pripravnik provodi u ustanovama za hitnu medicinsku pomoć, odnosno službama hitne medicinske pomoći.

7. EPIDEMIOLOGIJA

U toku epidemiološkog staža pripravnik ovladava slijedećim vještinama:

Zdravstveni pregled, epidemiološki nadzor nad zaraznim oboljenjima, epidemiološki nadzor nad bolestima koje se mogu prevenirati cijepljenjem, vakcine - hladni lanac distribucije vakcina, prevencija i kontrola bolničkih infekcija, prijava zaraznih oboljenja, uzimanje epidemiološke ankete, prijava i odjava epidemije, prijedlog mjera za suzbijanje oboljenja, izračunavanje osnovnih pokazatelja pobola i smrtnosti javnozdravstveni nadzor nad masovnim nezaraznim oboljenjima, istraživanje faktora rizika za masovna nezarazna oboljenja, registar za rak, promocija zdravlja u zajednici.

Pripravnički staž iz epidemiologije pripravnik provodi u zavodima za javno zdravstvo, odnosno higijensko-epidemiološkoj službi doma zdravlja.

8. OSNOVI USTAVNOG SISTEMA BOSNE I HERCEGOVINE I FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE, KAO I ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

8.1. Osnovi ustavnog sistema (Ustava Bosne i Hercegovine i Ustav Federacije Bosne i Hercegovine)

8.2. Zakon o zdravstvenoj zaštiti i Zakon o zdravstvenom osiguranju

8.3. Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti

8.4. Zakon o obaveznim evidencijama u oblasti zdravstva

8.5. Propisi iz oblasti radnih odnosa i penzijskog i invalidskog osiguranja

Program pripravničkog staža iz tačke 8. ovog pravilnika pripravnik obavlja u kantonalnom zavodu za javno zdravstvo u trajanju od 10 dana.

PLAN I PROGRAM

PRIPRAVNIČKOG STAŽA DOKTORA STOMATOLOGIJE

1. PRIMARNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

1.1. PRIMARNA STOMATOLOŠKA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA 1 mjesec i 15 dana

1.2. URGENTNA MEDICINA 10 dana

1.3. URGENTNA STOMATOLOGIJA 10 dana

U K U P N O: 2 mjeseca i 15 dana

2. SPECIJALISTIČKO-KONSULTATIVNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

2.1. DJEČIJA STOMATOLOGIJA

(PEDODONCIJA) 15 dana

2.2. LIJEČENJE BOLESTI ZUBA 15 dana

2.3. LIJEČENJE BOLESTI USTA I PARODONCIJA 15 dana

2.4. ORTODONCIJA 15 dana

2.5. STOMATOLOŠKA PROTETIKA 15 dana

2.6. ORALNA HIRURGIJA 1 mjesec

U K U P N O: 3 mjeseca i 15 dana

3. OSNOVI USTAVNOG SISTEMA BOSNE I HERCEGOVINE, FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE, KAO I ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE 10 dana

U K U P N O: 10 dana

1. PRIMARNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Boravak pripravnika u ustanovi primarne zdravstvene zaštite ima za svrhu upoznavanje i aktivno učestvovanje u sljedećim aspektima primarne zdravstvene stomatološke zaštite.

1.1. Primarna stomatološka zdravstvena zaštita

- Epidemiološka analiza zastupljenosti bolesti zuba i paradonta i procjena potrebnog liječenja,
- Epidemiološka analiza dentalnog i oralnog zdravlja djece predškolske i školske dobi,

- Upoznavanje s načinom i oblicima saradnje sa specijalističko-konsultativnom stomatološkom zaštitom,
- Način i oblici saradnje sa ostalim oblicima zdravstvene zaštite (opća medicina, školska medicina i dr.),
- Vrste i vođenje zdravstvene dokumentacije,
- Upoznavanje sa oblicima primarnih preventivnih mjera za prevenciju karijesa i parodontopatija,
- Provedba prevencije karijesa preparatima fluorida,
- Učestvovanje u radu savjetovališta za trudnice i novorođenčad (preventivne mjere i sistematski pregledi usta i zubi; savjeti o ishrani i oralnoj higijeni),
- Sprovođenje zdravstvenog odgoja u školama u svrhu prevencije bolesti zuba i usta (predavanja, filmovi, brošure, plakati),
- Liječenje karijesa zuba i bolesti zubne pulpe,
- Odstranjivanje subgingivnog i supragingivnog zubnog kamenca,
- Pregled pacijenata za stomatološke protetske nadomjestke; planiranje i sprovođenje liječenja,
- Kliničke faze izrade i djelimične proteze,
- Davanje uputa o nošenju protetskih radova i oralnoj higijeni,
- Učestvovanje u radu laboratorija za stomatološku protetiku i upoznavanja sa fazama izrade krunice, mostova i proteza.

Pripravnički staž iz primarne stomatološke zdravstvene pripravnik provodi u domu zdravlja, odnosno privatnoj stomatološkoj ordinaciji ili privatnoj zdravstvenoj ustanovi.

1.2. Urgentna medicina

Ovaj dio pripravničkog staža obuhvata prepoznavanje najčešćih urgentnih stanja i praktično izvođenje medicinsko-tehničkih radnji, i to:

- registraciju vitalnih znakova,
- način zaustavljanja krvarenja kod otvorenih povreda,
- prepoznavanje znakova unutrašnjeg krvarenja,
- postupak kod gubitka svijesti (kolaps, koma, prividna smrt),
- postupak sa psihotično nemirnim bolesnikom,
- način imobilizacije preloma,
- vještačko disanje,
- vanjska manuelna masaža srca,
- previjanje,
- postupak kod zapadanja stranog tijela u uho, nos, ždrijelo, grkljan i postupak kod epistakse,
- postupak kod zapadanja stranog tijela u oko (baza i kiselina),
- načine i uvjete rada u vanrednim prilikama.

Ovaj dio pripravničkog staža, pripravnik provodi u ustanovama za hitnu medicinsku pomoć, odnosno službama hitne medicinske pomoći.

1.3. Urgentna stomatologija

Ovaj dio pripravničkog staža obuhvata prepoznavanje urgentnih stanja u stomatologiji i praktično izvođenje medicinsko-tehničkih radnji, i to:

- teoretsko i praktično upoznavanje sa principima stomatološke urgentne terapije u ambulantnim uslovima,
- postupak kod urgentnih stanja izazvanih traumatskim faktorom (prva pomoć),
- principi imobilizacije,
- principi hemostaze,
- pružanje prve pomoći kod otvorenog sinusa nakon ekstrakcije zuba,
- zbrinjavanje povreda mekih tkiva,
- prepoznavanje i postupak sa rizičnim pacijentima,
- ekstrakcija zuba sa primjenom svih tehnika anestezije,
- ordiniranje odgovarajućih medikamenata.

Ovaj dio pripravničkog staža, pripravnik provodi u ustanovama za hitnu medicinsku pomoć ili u odgovarajućoj stomatološkoj jedinici doma zdravlja.

2. SPECIJALISTIČKO-KONSULTATIVNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Ovaj dio pripravničkog staža obuhvata obnovu teoretskog znanja i praktično izvođenje određenih medicinskih poslova i zadataka pod kontrolom mentora, a koje će pripravnik obavljati na svom radnom mjestu u odgovarajućoj ambulanti specijalističko-konsultativne stomatološke zdravstvene zaštite.

2.1. Dječija stomatologija (pedodontija)

- Uzimanje anamneze i prvi klinički pregled djece predškolske i školske dobi.
- Sistematski pregledi zuba predškolske i školske djece te izračunavanje KEP-a, KIO i KIZ-a.
- Izrada plana liječenja predškolske i školske djece.
- Primjena postupka za kontrolu ponašanja djece u pedodontskoj ambulanti.
- Liječenje karijesa i ispuni na zubima u predškolske i školske djece.
- Davanje topikalne i infiltracijske anestezije.
- Ekstrakcije mlječnih zuba.
- Anamneza, pregled i dijagnosticiranje dentofacijalnih ozljeda u djece predškolske i školske dobi.
- Hitni terapijski postupci kod jednostavnih i komplikovanih ozljeda mlječnih i mladih trajnih zuba.
- Upoznavanje sa načelima postupka i rada u djece sa smetnjama u ravoju i zdravstveno ugrožene djece.
- Izrada preventivnih ispuna i pečačenja fisura i jamica na mladim trajnim zubima.
- Različiti oblici topikalne aplikacije fluorida (otopine, gelovi, lakovi; aplikacije u žlici sa spužvom i dr.).
- Sprovođenje zdravstvenog odgoja (upute o dijeti i oralnoj higijeni).

Pripravnički staž iz dječije stomatologije pripravnik provodi u službi polivalentne zubo-zdravstvene zaštite doma zdravlja, odnosno privatnoj zdravstvenoj ustanovi ili privatnoj praksi navedene specijalnosti.

2.2. Liječenje bolesti zuba

Iz ove oblasti pripravnik:

- provodi dijagnostiku i terapiju karijes profunda,
- izvodi različite metode terapije kanala korijena,
- primjenjuje sredstva koja se koriste u terapiji oboljele pulpe i periapiksa,
- upoznaje u praktičnom radu prednosti i nedostatke materijala za stalno i privremeno zatvaranje kaviteta i preparacionu tehniku za plombe.

Pripravnički staž iz liječenja bolesti usta pripravnik provodi na odjeljenju bolesti zuba u domu zdravlja, odnosno na odjeljenju bolesti zuba stomatološkog fakulteta, odnosno privatnoj zdravstvenoj ustanovi ili privatnoj praksi navedene specijalnosti.

2.3. Liječenje bolesti usta i paradoncija

Iz ove oblasti pripravnik provodi:

- terapiju oralne sluznice, opću i lokalnu,
- opću parodontološku terapiju kao i prevenciju oralnih oboljenja i parodontopatija,
- dijagnostičke parodontološke testove,
- kiretažu i uklanjanje parodontalnih džepova,
- interpretaciju rendgenograma.

Pripravnički staž iz liječenja bolesti usta i paradoncije pripravnik provodi na odjeljenju bolesti usta i paradoncije u domu zdravlja, odnosno na odjeljenju bolesti ustava i paradoncije stomatološkog fakulteta, odnosno privatnoj zdravstvenoj ustanovi ili privatnoj praksi navedene specijalnosti.

2.4. Ortodoncija

Sprovodi postupak dijagnosticiranja ortodonskih anomalija i uzimanja anamnestičkih podataka.

- Sprovodi postupke iz domena interceptivne ortodoncije.
- Prepoznaje i prati etiologiju ortodonskih anomalija (ulogu genetskih i vanjskih činitelja) te mogućnosti njihove prevencije.
- Upoznaje se sa interdisciplinarnom saradnjom ortodonta i pedodonta, te općeg stomatologa.
- Upoznaje se sa značenjem očuvanja mliječnih zuba za pravilan razvoj okluzije, te mjerama prevencije kod preranog gubitka mliječnih zuba.
- Upoznavanje sa indikacijama za izradu čuvara prostora i njihovim vrstama.
- Primjenjuje djelovanje kosine, vestibularne ploče, podbradne kape i mioterapijske postupke.

Pripravnički staž iz ortodoncije pripravnik provodi na odjeljenju ortodoncije u domu zdravlja, odnosno na odjeljenju ortodoncije stomatološkog fakulteta, odnosno privatnoj zdravstvenoj ustanovi ili privatnoj praksi navedene specijalnosti.

2.5. Stomatološka protetika

- Anamneza i klinički pregled.
- Indikacije za izradu različitih stomatološko-protetskih nadomjestaka.
- Upoznavanje sa kliničkim aspektima bioloških, fizioloških i stručnih temelja pri izradi stomatoloških protetskih nadomjestaka.
- Uzimanje anatomske i funkcijske otisake i primjena ostalih kliničkih postupaka u izradi potpunih i djelimičnih zubnih proteza.
- Učestvuje u izradi akrilatnih i fasetiranih krunica.
- Otisci i izrada lijevanih dogradnji zuba i krunica.
- Učešće u kliničkim fazama izrade mostova.
- Upoznavanje sa laboratorijskim fazama izrade krunica, mostova i proteza.
- Upoznavanje sa laboratorijskim fazama izrade proteza sa lijevanom metalnom bazom.

Pripravnički staž iz stomatološke protetike pripravnik provodi na odjeljenju stomatološke protetike u domu zdravlja, odnosno na odjeljenju stomatološke protetike stomatološkog fakulteta, odnosno privatnoj zdravstvenoj ustanovi ili privatnoj praksi navedene specijalnosti.

2.6. Oralna hirurgija

- Anamneza klinički pregled pacijenta.
- Ekstrakcija zuba sa primjenom svih tehnika anestezije.
- Ekstrakcija zalomljenih i zaostalih korjenova sa primjenom poluga i drugih specifičnih instrumenata - separacija korjenova.
- Dijagnoza i diferencijalna dijagnoza, te terapija komplikacija nakon vađenja zuba.
- Rad u operacionoj sali - asistiranje operativnim zahvatima različite standardne patologije.
- Upoznavanje sa hitnim stanjima i terapijskim postupcima za njihovo rješavanje (npr. anafilaktički šok, kardijalne smetnje i dr.).

Pripravnički staž iz oralne hirurgije pripravnik provodi na odjeljenju oralne hirurgije u domu zdravlja, odnosno na odjeljenju oralne hirurgije stomatološkog fakulteta, odnosno privatnoj zdravstvenoj ustanovi ili privatnoj praksi navedene specijalnosti.

3. Program pripravničkog staža za doktore stomatologije obuhvata upoznavanje sa osnovama ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, kao i organizacijom zdravstvene zaštite i zdravstvenog osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine, i to:

3.1. Osnovi ustavnog sistema

3.2. Zakon o zdravstvenoj zaštiti i Zakon o zdravstvenom osiguranju

3.3. Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti

3.4. Zakon o obaveznim evidencijama u oblasti zdravstva

Program pripravničkog staža iz tačke 3. ovog pravilnika pripravnik obavlja u kantonalnom zavodu za javno zdravstvo u trajanju od 10 dana.

**PLAN I PROGRAM PRIPRAVNIČKOG STAŽA
ZA ZDRAVSTVENE RADNIKE SA
ZAVRŠENIM FAKULTETOM ZDRAVSTVENIH STUDIJA**

Plan i program pripravničkog staža za zdravstvene radnike sa završenim fakultetom zdravstvenih studija obuhvata opći, specijalni i posebni dio.

Opšti dio pripravničkog staža istovjetan je za sve profile, a specijalni i posebni dio specifičan je za svako stručno zvanje u ukupnom trajanju od 6 mjeseci, i to:

1. Opšti dio pripravničkog staža koji je istovjetan za sve profile u trajanju od 3 sedmice
2. Specijalni dio pripravničkog staža koji je specifičan za svaki profil u trajanju od 5 mjeseci
3. Posebni dio pripravničkog staža koji je specifičan za svaki profil u trajanju od 1 sedmice.

Plan i program pripravničkog staža za radnike koji su završili fakultet zdravstvenih studija obuhvata slijedeće profile i to:

- 4.1. DIPLOMIRANA MEDICINSKA SESTRA-TEHNIČAR
- 4.2. DIPLOMIRANI INŽENJER MEDICINSKO LABORATORIJSKE DIJAGNOSTIKE
- 4.3. DIPLOMIRANI INŽINJER MEDICINSKE RADIOLOGIJE
- 4.4. DIPLOMIRANI SANITARNI INŽENJER
- 4.5. DIPLOMIRANI FIZIOTERAPEUT

Opći dio programa pripravničkog staža u trajanju od 3 sedmice, istovjetan je za sve profile i obuhvata:

1. OPŠTI DIO 3 sedmice

1.1. Zdravstveno prosvječivanje, prevencija bolesti i promocija zdravog načina življenja1 sedmica

Zdravstveno prosvječivanje, prevencija bolesti i promocija zdravog načina života sadrži:

- osnovne karakteristike zdravstvenog stanja stanovništva,
- način procjene higijensko-epidemiološke situacije,
- obavezne imunizacije i protivepidemijske mjere,
- način pripreme programa zdravstvenog vaspitanja,

- zdravstveno vaspitni rad u zdravstvenim ustanovama, školama, porodicama i privrednom društvu.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 1 sedmice pripravnik provodi u kantonalnom zavodu za javno zdravstvo.

1.2. Evidencija u zdravstvu i usvajanje praktičnih vještina iz informatike (rad u Wordu i Exelu)1 sedmica

Ovaj rad obuhvata:

- osnovne karakteristike zdravstvene evidencije vitalne statistike,
- upoznavanje sa evidencijama u zdravstvu,
- upoznavanje sa pripremom izvještavanja i pripremom planova (sedmičnih, mjesečnih, polugodišnjih, godišnjih),
- usvajanje praktičnih vještina iz medicinske informatike.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 1 sedmice pripravnik provodi u kantonalnom zavodu za javno zdravstvo.

1.3. Teoretska i praktična obuka u pružanju hitne medicinske pomoći i načinu i uvjetima rada u vanrednim prilikama1 sedmica

- Pripravnik se upoznaje sa organizacijom službe u hitnoj medicinskoj pomoći.
- Pravni aspekti pružanja prve pomoći.
- Trijaža unesrećenih.
- Prepoznavanje različitih stanja kod povrijeđenih.
- Prepoznavanje znakova koji ugrožavaju vitalne funkcije.
- Prepoznavanje znakova kod unutrašnjeg krvarenja kod različitih povreda.
- Način zaustavljanja krvarenja.
- Postupak kod gubitka svijesti (kolaps, koma i prividna smrt).
- Način imobilizacije preloma.
- Vještačko disanje.
- Postupak sa psihotično nemirnim pacijentima.
- Način i uvjeti rada u vanrednim prilikama.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 1 sedmice pripravnik provodi u ustanovama za hitnu medicinsku pomoć, odnosno službama hitne medicinske pomoći

1.4. Program pripravničkog staža obuhvata upoznavanje sa osnovama ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, kao i organizacijom zdravstvene zaštite i zdravstvenog osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine,1 sedmica

1.4.1. Osnovi ustavnog sistema (Ustav Bosne i Hercegovine i Ustav Federacije Bosne i Hercegovine)

1.4.2. Zakon o zdravstvenoj zaštiti i Zakon o zdravstvenom osiguranju

1.4.3. Propisi iz oblasti radnih odnosa i penzijskog i invalidskog osiguranja

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 1 sedmice, pripravnik provodi u kantonalnom zavodu za javno zdravstvo.

2. SPECIJALNI DIO u trajanju od 5 mjeseci

Plan specijalnog dijela pripravničkog staža utvrđuje se prema završenom studiju fakulteta zdravstvenih studija, odnosno prema profilima u trajanju od 5 mjeseci, i to za:

4.1. DIPLOMIRANA MEDICINSKA SESTRA-TEHNIČAR

4.2. DIPLOMIRANI INŽENJER MEDICINSKO LABORATORIJSKE DIJAGNOSTIKE

4.3. DIPLOMIRANI INŽINJER MEDICINSKE RADIOLOGIJE

4.4. DIPLOMIRANI SANITARNI INŽENJER

4.5. DIPLOMIRANI FIZIOTERAPEUT

4.1. DIPLOMIRANA MEDICINSKA SESTRA-TEHNIČAR

Plan specijalnog dijela pripravničkog staža za **diplomiranu medicinsku sestru-tehničara** u trajanju od 5 mjeseci.

Program pripravničkog staža diplomirane medicinske sestre-tehničara obuhvata:

4.1.1. ZDRAVSTVENA NJEGA U BOLNIČKOJ DJELATNOSTI 2, 5 mjeseca

4.1.1. Zdravstvena njega internističkih
pacijenta 2 sedmice

4.1.1.2. Zdravstvena njega hirurških
pacijenta 2 sedmice

4.1.1. Zdravstvena njega kod infektivnih
bolesti 1 sedmica

4.1.1.4. Zdravstvena njega pacijenta u ginekologiji
i porodiljstvu 1 sedmica

4.1.1. Zdravstvena njega u pedijatriji 1 sedmica

4.1.2. Zdravstvena njega u neurologiji 1 sedmica

4.1.3. Zdravstvena njega u psihijatriji 1 sedmica

4.1.1.8. Zdravstvena njega u onkologiji1 sedmice

4.1.1.1. Zdravstvena njega internističkih pacijenata

Upoznavanje sa radom na svim internističkim odjeljenjima- klinikama. Učestvovanje u izradi plana zdravstvene njege za sve internističke pacijente, prati njegovu sprovedbu kao i evaluaciju.

Poznavanje i primjena etičkih načela odnosa prema pacijentu, sebi, drugim zdravstvenim radnicima i saradnicima, primjena načela savjesnosti i humanosti, profesionalna tajna. Postupak sa pacijentom pri prijemu u bolnicu (zajednički za sve vrste bolesti), odnos i saradnja sa porodicom, upoznavanje pacijenta sa ustanovom, kućnim redom, mogućnošću upotrebe prostora njemu namijenjenih, mogućnost njegove komunikacije sa porodicom. Postupak kod nagle smrti, saradnja sa porodicom i pomoć. Upoznavanje pacijenta sa njegovim pravima i dužnostima - poznavanje Ženevske konvencije.

Svi vidovi njege u jedinici opće - intenzivne njege:

- koronarne intenzivne njege,
- sterilnoj jedinici.

Posebne pripreme i postupak sa pacijentom kod endoskopskih pretraga (gastroskopija, bronkoskopija, laparoskopija, biopsija jetre, bubrega, punkcije itd.).

Priprema i/ili učestvovanje u timu u izvedbi dijagnostičkih testova i terapijskih zahvata.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege svih internističkih pacijenata, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 2 sedmice pripravnik provodi na internoj klinici /odjeljenju.

4.1.1.2. Zdravstvena njega hirurških pacijenata

Upoznaje se sa radom na hiruškim odjeljenjima.

Specifičnost zdravstvene njege: zbrinjavanje pacijenta kod zahvata, u traumatologiji, abdominalnoj hirurgiji, torakalnoj hirurgiji, vaskularnoj, kardiohirurgiji, neurohirurgiji i urologiji, zdravstvena njega u postoperativnoj jedinici intenzivne njege, postupak sa pacijentom nakon narkoze, praćenje vitalnih funkcija - davanje i kontrola, infuzijske terapije, transfuzije krvi i intravenozne terapije, njega stome, specifičnost zdravstvene njege u ratnim uvjetima.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad

implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 2 sedmice dana pripravnik provodi na hirurškoj klinici/odjeljenju.

4.1.1.3. Zdravstvena njega infektivnih pacijenata

Upoznaje se sa radom na infektivnim klinikama/ odjeljenjima.

Specifična zdravstvena njega infektivnih bolesti centralnog nervnog sistema, specijalna njega virusnih pacijenata dišnih puteva i druge muskulature (respiratorni centar), uzimanje materijala za dijagnostičke postupke (bris, hemokulture, nasadivanje, materijal za hranjive podloge i dr.), specifičnosti zdravstvene njege u ratnim uvjetima.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 1 sedmice pripravnik provodi na infektivnoj klinici/odjeljenju.

4.1.1.4. Zdravstvena njega pacijenta u ginekologiji i opstetriciji

Upoznaje se sa radom na ginekološkim odjeljenjima.

Specifičnosti zdravstvene njege u ginekologiji i opstetriciji (težište mora biti na složenijim zadacima koje medicinska sestra izvodi samostalno), priprema i izvođenje specijalnih medicinsko-tehničkih zahvata u ginekologiji - preoperativna priprema pacijenta i postoperativna njega, rad sestre na odjeljenju za rendgen i radijum terapija.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 2 sedmice pripravnik provodi na ginekološkoj klinici/odjeljenju.

4.1.1.5. Zdravstvena njega u pedijatriji

Upoznaje se sa radom na pedijatrijskim odjeljenjima.

Izvođenje složenih, terapijskih i dijagnostičkih zahvata u dječjoj dobi i to za bolesti: dišnih organa, za bolesti srca i krvnih žila, za bolesti bubrega, za bolesti nervnog sistema, za bolesti akutnih i hroničnih poremećaja prehrane, specifična njega djeteta u dječjoj hirurgiji, specifičnost njege u ratnim uvjetima.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebu zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 1 sedmice pripravnik provodi na pedijatrijskoj klinici/odjeljenju.

4.1.1.6. Zdravstvena njega u neurologiji

Upoznaje se sa radom na neurološkim odjeljenjima.

Specifičnost rada medicinske sestre na neurološkom odjeljenju, priprema i postupak sa pacijentom kod specifičnih neurološko-laboratorijskih pretraga (likvor, pneumencefalografija, elektromiografija itd.), rad u jedinici intenzivne njege neuroloških pacijenata, specifičnosti njege u ratnim uvjetima.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebu zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 1 sedmice pripravnik provodi na neurološkoj klinici/odjeljenju.

4.1.1.7. Zdravstvena njega u psihijatriji

Upoznaje se sa radom na psihijatrijskom odjeljenju.

Rad sestre u jedinici intenzivne njege psihijatrijskih bolesnika, prijem-otpušt bolesnika, socioterapijska zajednica - psihijatrijski klub, specifičnost njege u ratnim uvjetima.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebu zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 1 sedmice pripravnik provodi na psihijatrijskoj klinici/odjeljenju.

4.1.1.8. Zdravstvena njega onkološkog pacijenta

Upoznaje se sa radom na onkološkom odjeljenju.

Posebne metode rada pri obradi pacijenta. Specifičan način rada sa pacijentom oboljelim od malignih oboljenja sa posebnim osvrtom na socijalno medicinske probleme. Edukativni rad sa pacijentom sa posebnim naglaskom na prevenciju oboljenja nastalih uslijed imunodeficitarnosti i prepoznavanje simptoma

ovih oboljenja. Upoznavanje sa mogućnošću djelovanja na području njege onkološkog pacijenta u ambulantnim uvjetima.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 1 sedmice pripravnik provodi na odjeljenju bolnice.

4.1.1.2. ZDRAVSTVENA NJEGA U PRIMARNOJ ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI2,5 mjeseci

Program pripravničkog staža diplomirane medicinske sestre-tehničara u primarnoj zdravstvenoj zaštiti obuhvata:

4.1.1.2.1. Djelatnost medicinske sestre u zajednici/ patronažne sestre1,5 mjeseci

4.1.1.2.2. Rad u ambulanti porodične/opće medicine1 mjesec

4.1.1.2.1. Djelatnost medicinske sestre u zajednici /patronažne sestre

Upoznavanje sa radom medicinske sestre u zajednici. Značaj timskog rada u lokalnoj zajednici, saradnja sa drugim partnerima koji se nalaze u lokalnoj zajednici u cilju unapređenja i održavanja zdravlja stanovništva.

Kompleksna zaštita porodice sa posebnom brigom za njene članove zbog zaštite zdravlja djece, žena, trudnica, starih i nemoćnih, oboljelih od TBC, hroničnih i degenerativnih bolesti, alkoholizma i ovisnosti, poremećaja mentalnog zdravlja i dr. Utvrđivanje higijenskog i socijalno-ekonomskog stanja porodice i procjena uticaja faktora okoline na zdravlje djece, pojedinca i porodice. Pronalaženje bolesnih, starih, nemoćnih, mentalno i fizički defektnih, socijalno ugroženih te njihovo zbrinjavanje. Učestvuje u savjetovanju ciljanih grupa ili pojedinca u odvikavanju od pušenja, narkomanije, alkoholizma, zdravi stilovi života, dijabetes, gojaznost, fizička aktivnost, dojenje, itd. Zdravstveno odgojni rad i socijalna zaštita u zajednici i lokalnim grupama po metodi procesa zdravstvene njege sa težištem na kontinuitetu zdravstvene njege. Pružanje zdravstvene njege za bolesna i invalidna lica u domu. Vođenje dokumentacije medicinske sestre u zajednici/patronažne i redovno izvještavanje.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 1,5 mjeseci pripravnik provodi u službi medicinskih sestara u zajednici- patronažnoj službi.

4.1.1.2.2. Rad u ambulanti porodične/ opće medicine1 mjesec

Upoznaje se sa radom u porodičnoj/općoj medicini.

Ovaj rad obuhvata:

- asistiranje liječniku u njegovim dužnostima,
- uzimanje sestrinske anamneze
- pomaganje u vođenju kompletne medicinske evidencije i dokumentacije,
- pružanje informacija pacijentu, zakazivanje redovnih i kontrolnih pregleda,
- učestvovanje u zdravstvenom odgoju,
- učestvuje kod prijema pacijenata, uspostavlja zdravstvenu dokumentaciju,
- primjenjuje propisanu terapiju
- mjeri krvni pritisak,
- uzima uzorke za laboratorijske pretrage
- vrši previjanja i druge poslove u ambulanti porodične medicine
- vrši savjetovanje pacijenta (odvikavanje od pušenja, zdravi stilovi života, dijabetes, itd.)
- saraduje sa medicinskom sestrom u zajednici

Učestvovanje u programima naučno-istraživačkog rada. Učestvuje u organizaciji i provođenju ciljanih i periodičnih sistematskih pregleda. Vođenje medicinske dokumentacije, kartoteke i registra. Obrada podataka i izvještavanje.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 1 mjesec pripravnik provodi u ambulanti porodične /opće medicine.

4.2. DIPLOMIRANI INŽENJER MEDICINSKO LABORATORIJSKE DIJAGNOSTIKE

Plan specijalnog dijela pripravničkog staža za diplomiranog inženjera medicinsko laboratorijske dijagnostike u trajanju od 5 mjeseci.

Program pripravničkog staža diplomiranog inženjera medicinsko laboratorijske dijagnostike obuhvata:

4.2.1. Medicinska biohemija2 mjeseca

Pripravnički staž obuhvata:

- komplet standardnih pretraga mokraće sa sedimentom,
- pretrage želučanog soka (određivanje aciditeta i mliječne kiseline te mikroskopske pretrage),
- pretrage stolica (žučne boje, krvi i probavljivosti hrane),

- pretrage krvi i seruma (određivanje glukoze u krvi i opterećenja glukozom - OGTT, direktni i indirektni bilirubin, timolsublimat, AF, KF, LDH, AST, ALT, GGT, određivanje ukupnih proteina, ureje, amilaze u serumu,
- pretrage punktata,
- pretrage likvora,
- elektroforezu proteina,
- određivanje mokraćne kiseline, kreatinina,
- određivanje lipida - triglicerida, holesterola, HDL holesterola,
- određivanje K, Na, Ca, bikarbonata, Mg, anorganskog fosfora i hlorida,
- određivanje Fe i Cu
- i druge pretrage koje se vrše u medicinsko-biohemijskoj laboratoriji.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 2 mjeseca pripravnik provodi u medicinsko-biohemijskoj laboratoriji.

4.2.2. Hematologija 2 mjeseca

Pripravnički staž obuhvata:

- brojanje krvnih stanica, određivanje hemoglobina, hematijekrita i indeksa boje,
- pravljenje razmaza periferne krvi,
- bojanje krvnih razmaza, brojenje retikulocita, bazofilno punktiranih eritrocita, trombocita i eozinofilnih granulocita,
- sedimentaciju eritrocita,
- osmotsku rezistenciju eritrocita, vrijeme krvarenja, vrijeme zgrušavanja, protrombinsko vrijeme,
- pretrage kod bolesti bijelog reda,
- pretrage kod bolesti crvenog reda,
- određivanje krvne grupe i Rh faktora
- i druge pretrage koje se vrše u hematološkoj laboratoriji

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 2 mjeseca pripravnik provodi u hematološkoj laboratoriji.

4.2.3. Bakteriologija i parazitologija1 mjesec

Pripravnički staž obuhvata:

- vađenje krvi,
- pripremu seruma za izvođenje reakcija na lues (WaR, MKR II, VDRL, Citohol) na brucele (Wright), na salmonele (Wida) , na streptijekoke (ATS),
- uzimanje brisa ždrijela, nosa, uha, rektuma,
- preuzimanje stolice, urina i ostalog materijala koji stiže radi bakteriološke pretrage,
- pripremanje podloga i stakla za sterilizaciju,
- određivanje pH podloga, punjenje šećer i bujona u epruvete, razlijevanje sterilnih podloga,
- nasađivanje stolica i urina na odgovarajuće podloge, presađivanje sumnjivih kolonija na krute i tekuće podloge,

- uvođenje nalaza u protijekol,
- bojanje i mikroskopiranje preparata,
- obrađivanje stolice za parazitološke pretrage (MIFC, FLOTACIJA),
- mikroskopiranje parazitoloških preparata
- i druge pretrage koje se vrše u mikrobiološkoj laboratoriji.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 1 mjesec pripravnik provodi u mikrobiološkoj laboratoriji.

4.3. DIPLOMIRANI INŽINJER MEDICINSKE RADIOLOGIJE

Plan specijalnog dijela pripravničkog staža za diplomiranog inženjera medicinske radiologije u trajanju od 5 mjeseci obuhvata:

4.3.1. Radioterapija1 mjesec

- Izvode sve poslove i zadatke diplomiranog inženjera medicinske radiologije kod radioterapije kao što su: namještanje pacijenta, provođenje radioterapije, zaštita pacijenta i osoblja od zračenja i dr. upoznaje se sa standardnim i specijalnim metodama radioterapije, intersticijske, intrakavitarnе i brahiterapije, te metoda terapijske primjene radionukleida i njihove praktične vrijednosti u liječenju zloćudnih tumora.

4.3.2. Lokalna aplikacija izotopa2 sedmice

- Izvodi sve poslove i zadatke kod lokalnih aplikacija izotopa i provode zaštitu pacijenta i osoblja od zračenja.

4.3.3. Radiološka dijagnostika 1 mjesec

- Izvode rendgensko snimanje torakalnih organa, standardnu tehniku snimanja pluća, tvrdu tehniku snimanja pluća, slojevno snimanje.
- Izvode standardne i specijalne snimke kostiju i zglobova.
- Pomažu pri izvođenju kontrastnih rendgenskih pretraga kao što su urografije, angiografije, limfografije, holangiografije.
- Učestvuju pri dijaskopskim pretragama probavnog trakta.
- Učestvuju pri snimanju metodom kompjuterizovane tomografije.
- Učestvuju pri ultrazvučnim dijagnostičkim pretragama po organskim sistemima.
- Samostalno rade obradu rendgenskog filma.
- Izvode obradu rendgenskog filma u automatskoj komori i pripremaju se za obradu filma rukom.
- Pripremaju hemikalije za automatsku obradu filma.
- Održavaju komore za automatsku obradu rendgenskog filma.

4.3.4. Abdominalna dijagnostika2 sedmice

- Asistiraju kod dijaskopije želuca, pripremaju kontrastno sredstvo.
- Asistiraju kod irigoskopije i pripremaju kontrastno sredstvo.
- Asistiraju kod pregleda tankog crijeva (enteroklize).

- Daju upute bolesniku pri izvođenju pretraga, provode zaštitu kod mladih pacijenata upućenih na dijaskopiju.
- I druge pretrage u abdominalnoj dijagnostici

4.3.5. Torakalna dijagnostika 2 sedmice

- Vrše snimanje pluća u tipičnim projekcijama.
- Vrše tomografska snimanja.
- Vrše snimanja tvrdom i standardnom tehnikom.
- Asistiraju pri dijaskopiji pluća i srca.
- Asistiraju kod bronhografije.
- Provode zaštitu pacijenta od zračenja
- I druge pretrage u torakalnoj dijagnostici

4.3.6. Snimanje kostiju i abdomena2 sedmice

- Izvode standardne i specijalne snimke kostiju.
- Izvode native snimke abdomena i urotakta.
- Izvode snimke traumatiziranih pacijenata.
- Izvode snimke na odjeljenju (u stacionaru) i u operacionoj dvorani.
- Provode zaštitu pacijenta od zračenja.

4.3.7. Kontrastna dijagnostika 2 sedmice

- Učestvuju pri izvođenju ekskretornih urografija, izvode snimanje.
- Učestvuju pri izvođenju holangiografija.
- Asistiraju pri intervencijskim radiološkim pretragama.

4.3.8. Dječja rendgenska dijagnostika2 sedmice

- Izvode sve rendgenske snimke kod djece uz primjenu mjera zaštite od zračenja.
- Asistiraju pri dijaskopijama kod djece.

4.3.9. Rad na metodama radiološkog prikazivanja2 sedmice

- Pripremaju pacijenta i asistiraju pri izvođenju kompjuterizovane tomografije abdomena, glave i kralježnice.
- Pripremaju kontrastna sredstva za kompjuterizovanu tomografiju.
- Samostalno izvode obradu filmskog materijala pri kompjuterizovanu tomografiji.
- Asistiraju pri ultrazvučnim dijagnostičkim pretragama i terapijskim intervencijskim zahvatima.
- I druge pretrage

4.3.10. Zaštita od jonizujućeg zračenja1 sedmica

Metode zaštite pacijenta i osoblja od jonizujućeg zračenja. Ekspozicione doze u rendgen dijagnostici, maksimalno dopušteni rizici zračenja, zaštita rendgen uređaja

i prostorija, hemijska i biološka zaštita, zaštita od zračenja kod pojedinih snimaka, zaštita od zračenja: pri dijaskopijama, izvođenja angiografije, stomatološkoj praksi, u radioterapiji, kod intervencija u radiologiji, pri radu sa radioizotopima (radioizotopima laboratorija), od nejonizirajućih zračenja (mikrovalno, lasersko i ultrazvuk, zaštita stanovništva od zračenja porijeklom iz prirodnih izvora i u aksidentalnim situacijama, radiološka kontaminacija i dekontaminacija, ostali rizici u radiologiji (reakcija na kontrastna sredstva, udar električne struje, gušenja i prva pomoć kod tih stanja).

Prigovornički staž u trajanju od 5 mjeseci pripravnik provodi u organizacionoj jedinici zdravstvene ustanove, odnosno nosioca privatne prakse, a prema zahtjevima pojedinog dijela pripravničkog programa.

4.4. DIPLOMIRANI SANITARNI INŽENJER

Plan specijalnog dijela pripravničkog staža za diplomiranog sanitarnog inženjera u trajanju od 5 mjeseci

Program pripravničkog staža diplomiranog sanitarnog inženjera obuhvata:

Rad na sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti i sanitacije okoline čovjeka, rad na poslovima dezinfekcije, dezinsekcije, deratizacije i na drugim poslovima koje vrši jedinica, upoznavanje sa zadacima i radom sanitarne inspekcije

4.4.1. Rad na sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti i sanitacije okoline2 mjeseca

Prigovnik provodi pripravnički staž u higijensko-epidemiološkim jedinicama kantonalnih zavoda za javno zdravstvo ili higijensko-epidemiološkim službama doma zdravlja, gdje:

- upoznaje stanje u odnosu na kretanja zaraznih bolesti, na opskrbu vodom i dispoziciju otpadnih tvari i na druge faktore okoline koji utiču na ljudsko zdravlje, na područje na kojem djeluje organizacija zdravstva u kojoj provodi pripravnički staž,
- vodi evidenciju zaraznih bolesti i brine se za uredno prijavljivanje zaraznih bolesti,
- učestvuje pri terenskim ispitivanjima pojave zaraznih bolesti,
- upoznaje propise o nadzoru nad licima zaposlenim u prometu životnih namirnica i nad drugim licima koja podliježu zdravstvenom nadzoru, izdaje i vodi evidenciju izdanih zdravstvenih listova,
- vodi evidenciju kliconoša,
- uzima uzorke za hemijske i mikrobiološke pretrage,
- vodi potrebne evidencije i učestvuje pri organizaciji i izvođenju vakcinisanja,
- priprema instrumente i učestvuje u vakcinaciji,
- vrši pretrage vode i životnih namirnica koje se provode u jedinici,
- učestvuje pri provođenju nadzora nad javnim i individualnim vodoopskrbnim objektima,
- učestvuje pri vršenju nadzora nad objektima za dispoziciju otpadnih tvari,
- učestvuje u ispitivanju životne i radne okoline čovjeka (zagađenost zraka, buka, prašina, radiološka zagađenja i dr.).

- učestvuje u rješavanju sanitarno-tehničkih problema, ocjenjivanju projektne dokumentacije, nadzor izvedbe projekata industrijskih objekata itd.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 2 mjeseca, pripravnik provodi u kantonalnom zavodu za javno zdravstvo ili higijensko-epidemiološkim službama doma zdravlja.

4.4.2. Rad na poslovima dezinfekcije, dezinfekcije, deratizacije i na drugim poslovima koje vrši jedinica2 sedmice

- upoznaje postupke, preparate i opremu koji se koriste u DDD,
- upoznaje pravila bezbjedne primjene pesticida kao i sredstva i zaštitu pri radu,
- upoznaje propise vezane uz vršenje poslova DDD,
- praktično uči prepoznavanje vrsta glodara i člankonožaca značajnih za javno zdravstvo,
- učestvuje u utvrđivanju i praćenju infestacije glodarima i člankonošcima na terenu,
- aktivno učestvuje u radu terenskih ekipa pri provođenju deratizacije antikoagulantnim mamcima, dezinfekcije gmižućih i letećih insekata, te završne dezinfekcije prostora i površina.

Pripravnički staž u trajanju od 2 sedmice pripravnik provodi u kantonalnim zavodima za javno zdravstvo.

4.4.3. Upoznavanje sa zadacima i radom sanitarne inspekcije2,5 mjeseci

- Učestvovanje u provođenju sanitarnog nadzora zajedno sa sanitarnim inspektorom na terenu.
- Upoznavanje sa pisanjem zapisnika i rješenja u prvostepenom postupku.
- Upoznavanje organizacije sanitarne inspekcije.
- Preventivni sanitarni nadzor nad izgradnjom,
- Preventivni sanitarni nadzor nad sprečavanjem i suzbijanjem zaraznih bolesti,
- nad proizvodnjom i prometom predmeta opće upotrebe i životnih namirnica,
- nad proizvodnjom, korištenjem i prometom otrova,
- nad vodama i sredstvima snabdijevanja vodom,
- nad kvalitetom zraka,
- higijenskim uvjetima u javnim objektima.

Pripravnički staž u trajanju od 2,5 mjeseci pripravnik provodi u kantonalnoj upravi za inspeksijske poslove.

4.5. DIPLOMIRANI FIZIOTERAPEUT

Plan specijalnog dijela pripravničkog staža za diplomiranog fizioterapeuta u trajanju od 5 mjeseci.

Program pripravničkog staža diplomiranog fizioterapeuta obuhvata: kineziterapiju i fizikalnu terapiju.

4.5.1. Kineziterapija3,5 mjeseci

Prisposobljeni provodi pripravnički staž iz kineziterapije u jedinici za kineziterapiju uz bolesnički krevet gdje:

- primjenjuje kineziterapeutske postupke u rehabilitaciji neuroloških pacijenata (odraslih i djece) kao što su: vježbe za relaksaciju, testovi aktivnosti svakodnevnog života, aktivnosti samozbrinjavanja, profesionalne aktivnosti, terapija radom, osnovni postupci Kabat i Bobath metode,
- primjenjuje kineziterapeutske postupke u rehabilitaciji traumatiziranih pacijenata (preoperativni i postoperativnih tretman),
- primjenjuje kineziterapeutske postupke kod ortopedskih pacijenata kao što su postupci za primjenu ortopedskih pomagala, vježbe (škola) hodanja, vježbe kod skolioza, kifoza, lordoza, kod promjene na intervertebralnom disku, kod oštećenja malih zglobova, kod fraktura i ostalih deformiteta,
- primjenjuje kineziterapeutske postupke u rehabilitaciji reumatskih pacijenata (kod reumatoidnog artritisa, diskopatija, ankilozantnog spondilitisa, gihta, poliartritisa),
- primjenjuje kineziterapeutske postupke u rehabilitaciji internističkih pacijenata (u prevenciji infarkta miokarda i postinfarktnoj rehabilitaciji, kod smetnji perifernog cirkulacije, kod dijabetesa, kod respiratornih pacijenata, kod bronhogennih karcinoma u periodu poslije operacije srca, perifernog krvotoka i pluća kao i kod raznih bolesti koje zahtijevaju rehabilitaciju u tijeku liječenja).
- primjenjuje kineziterapeutske postupke kod amputacija, pravila pozicioniranja i bandažiranja, vježbe u preprotetskoj i protetskoj fazi,
- primjenjuje kineziterapeutske postupke u gerijatriji, vježbe za koordinaciju i inkoordinaciju kretanja (kod Parkinsona, Multiple skleroze), mogućnost opterećenja.

4.5.2. Fizikalna terapija1,5 mjeseci

Prisposobljeni provodi pripravnički staž iz fizikalne terapije u jedinicama za fizikalnu rehabilitaciju, gdje provodi:

- hidrotterapiju (kupke, polukupke, naizmjenične kupke, galvanska kada i ćelijske kupke, tuševi, vježbe u bazenu, podvodna masaža),
- krioterapiju (krio masaža, oblozi),
- parafinoterapiju (parafinski omoti, parafango, vježbe s parafinom, hidrokulator),
- masažu (klasična masaža, manuelna masaža, sportska masaža, akupresura, masaža sa aparatima, limfna drenaža),
- elektroterapiju (ultrazvuk, visokofrekventne struje, kratki i mikro val, niskofrekventne i srednje frekventne struje, analgezija i elektrostimulacija, ultravioletno zračenje, elektroforeza, magnetoterapija i dr.).

U toku pripravničkog staža u jedinici za fizikalnu terapiju pripravnik se upoznaje sa raznim elektrodijagnostičkim metodama.

3. POSEBNI DIO1 sedmica

Program pripravničkog staža zdravstvenih radnika sa završenim fakultetom zdravstvenih studija obuhvata upoznavanje sa propisima vezanim za pojedino stručno zvanje pripravnika, i to:

3.4.1. Diplomirana medicinska sestra-tehničar

- Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti,
- Zakon o evidencijama iz oblasti zdravstva
- Zakon o sanitarnoj inspekciji

3.4.2. Diplomirani inženjer medicinsko laboratorijske dijagnostike

- Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti,
- Zakon o zdravstvenoj ispravnosti namirnica i predmeta opće upotrebe,
- Zakon o evidencijama u oblasti zdravstva
- Zakon o sanitarnoj inspekciji

3.4.3. Diplomirani inženjer medicinske radiologije

- Zakon o zaštiti od jonizirajućih zračenja i radijacionoj sigurnosti
- Zakon o evidencijama u oblasti zdravstva

3.4.4. Diplomirani sanitarni inženjer

- Zakon o sanitarnoj inspekciji
- Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti
- Zakon o zdravstvenoj ispravnosti namirnica i predmeta opće upotrebe,
- Zakon o evidencijama u oblasti zdravstva

3.4.5. Diplomirani fizioterapeut

- Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti
- Zakon o evidencijama u oblasti zdravstva

Program pripravničkog staža u trajanju od 1 sedmice pripravnik provodi u kantonalnom zavodu za javno zdravstvo.

PLAN I PROGRAM PRIPRAVNIČKOG STAŽA ZDRAVSTVENIH RADNIKA SA ZAVRŠENOM SREDNJOM ŠKOLOM ZDRAVSTVENOG USMJERENJA

Plan i program pripravničkog staža za svaki profil zdravstvenog radnika sa završenom srednjom školom zdravstvenog usmjerenja, obuhvata opšti, specijalni i posebni dio u ukupnom trajanju od 6 mjeseci, i to:

1. MEDICINSKA SESTRA - TEHNIČAR
2. AKUŠERSKA SESTRA
3. PEDIJATRIJSKA SESTRA
4. LABORATORIJSKI TEHNIČAR
5. SANITARNO-EKOLOŠKI TEHNIČAR
6. FIZIOTERAPEUTSKI TEHNIČAR
7. STOMATOLOŠKA SESTRA
8. ZUBNI TEHNIČAR
9. FARMACEUTSKI TEHNIČAR
10. PSIHO-GERIJATRIJSKA SESTRA-TEHNIČAR.

Plan i program pripravničkog staža zdravstvenih radnika sa sa završenom srednjom školom zdravstvenog usmjerenja, (u daljem tekstu: zdravstveni tehničar) dijeli se na opći dio pripravničkog staža koji je istovjetan za sve profile zdravstvenih tehničara, specijalni i posebni dio pripravničkog staža koji je specifičan za svaki profil zdravstvenog tehničara.

Plan i program pripravničkog staža zdravstvenog tehničara obuhvata:

1. OPĆI DIO u trajanju od 7 sedmica

1.1. Zdravstveno prosvjeđivanje, prevencija bolesti i promocija zdravog načina življenja

.....2 sedmice

Zdravstveno prosvjeđivanje, prevencija bolesti i promocija zdravog načina života sadržava:

- osnovne karakteristike zdravstvenog stanja stanovništva,
- način procjene higijensko-epidemiološke situacije,
- obavezne imunizacije i protivepidemijske mjere,
- način pripreme programa zdravstvenog vaspitanja,
- zdravstveno-vaspitni rad u zdravstvenim ustanovama, školama, porodicama i privrednom društvu.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 2 sedmice pripravnik provodi u kantonalnom zavodu za javno zdravstvo.

1.2. Evidencija u zdravstvu i usvajanje praktičnih vještina iz informatike (rad u Wordu i Exelu)2 sedmice

Ovaj rad obuhvata:

- osnovne karakteristike zdravstvene evidencije vitalne statistike,
- upoznavanje sa evidencijama u zdravstvu,
- upoznavanje sa pripremom izvještavanja i pripremom planova (sedmičnih, mjesečnih, polugodišnjih, godišnjih),
- usvajanje praktičnih vještina iz medicinske informatike.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 2 sedmice pripravnik provodi u kantonalnom zavodu za javno zdravstvo.

1.3. Teoretska i praktična obuka u pružanju hitne medicinske pomoći i načinu i uvjetima rada u izvanrednim prilikama2 sedmice

- Pripravnik se upoznaje sa organizacijom službe u hitnoj medicinskoj pomoći.
- Pravni aspekti pružanja prve pomoći.
- Trijaža unesrećenih.
- Raspoznavanje različitih stanja kod povrijeđenih.
- Prepoznavanje znakova koji ugrožavaju vitalne funkcije.
- Prepoznavanje znakova kod unutrašnjeg krvarenja kod različitih povreda.
- Način zaustavljanja krvarenja.
- Postupak kod gubitka svijesti (kolaps, koma i prividna smrt).
- Način imobilizacije prijeloma.
- Vještačko disanje.
- Postupak sa psihotično nemirnim bolesnicima.
- Način i uvjeti rada u vanrednim prilikama.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 2 sedmice pripravnik provodi u ustanovama za hitnu medicinsku pomoć, odnosno službama hitne medicinske pomoći.

1.4. Program pripravničkog staža za zdravstvene tehničare obuhvata upoznavanje sa osnovama ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, kao i organizacijom zdravstvene zaštite i zdravstvenog osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine, u trajanju 1 sedmice

1.4.1. Osnovi ustavnog sistema (Ustav BiH i Ustav FBiH)

1.4.2. Zakon o zdravstvenoj zaštiti i Zakon o zdravstvenom osiguranju

1.4.3. Propisi iz oblasti radnih odnosa i penzijskog i invalidskog osiguranja

1.4.4. Kantonalni propisi iz oblasti zdravstva.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 1 sedmice, pripravnik obavlja u kantonalnom zavodu za javno zdravstvo.

2. SPECIJALNI DIO 4 mjeseca

Plan specijalnog dijela pripravničkog staža zdravstvenog tehničara utvrđuje se prema smjeru školovanja, odnosno prema profilima, i to za:

- 2.1. MEDICINSKU SESTRU- TEHNIČARA
- 2.2. AKUŠERSKU SESTRU
- 2.3. PEDIJATRIJSKU SESTRU
- 2.4. LABORATORIJSKOG TEHNIČARA
- 2.5. SANITARNO-EKOLOŠKOG TEHNIČARA
- 2.6. FIZIOTERAPEUTSKOG TEHNIČARA
- 2.7. STOMATOLOŠKU SESTRU
- 2.8. ZUBNOG TEHNIČARA
- 2.9. FARMACEUTSKOG TEHNIČARA
- 2.10. PSIHO-GERIJATRIJSKU SESTRU-TEHNIČARA..

2.1.MEDICINSKA SESTRA-TEHNIČAR

Plan specijalnog dijela pripravničkog staža za medicinsku sestru- tehničara u trajanju od 4 mjeseca obuhvata:

2.1.1. Zdravstvena njega u bolničkoj djelatnosti3 mjeseca

- 2.1.1.1. zdravstvena njega internističkih bolesnika 2 sedmice
- 2.1.1.2. zdravstvena njega hirurških bolesnika 2 sedmice
- 2.1.1.3. zdravstvena njega kod infektivnih bolesti 1 sedmica
- 2.1.1.4. zdravstvena njega bolesnika u ginekologiji i porodiljstvu 2 sedmice
- 2.1.1.5. zdravstvena njega u pedijatriji 2 sedmice
- 2.1.1.6. zdravstvena njega u neurologiji 1 sedmica
- 2.1.1.7. zdravstvena njega u psihijatriji 1 sedmica
- 2.1.1.8. zdravstvena njega u onkologiji 1 sedmica

2.1.1.1. Zdravstvena njega internističkih bolesnika

Uloga i lik medicinske sestre - primjena u praksi. Poznavanje i primjena etičkih načela odnosa prema bolesniku, sebi, drugim zdravstvenim radnicima i saradnicima, primjena načela savjesnosti i humanosti, profesionalna tajna. Postupak sa bolesnikom pri prijemu u bolnicu (zajednički za sve vrste bolesti), odnosno i saradnja sa porodicom, upoznavanje bolesnika sa ustanovom, kućnim redom, mogućnošću upotrebe prostora njemu namijenjenih, mogućnost njegove komunikacije sa porodicom. Postupak kod nagle smrti, saradnja sa porodicom i pomoć. Upoznavanje bolesnika sa njegovim pravima i dužnostima - poznavanje Ženevske konvencije.

Svi vidovi njege u jedinici opće - intenzivne njege:

- koronarne intenzivne njege,
- sterilnoj jedinici.

Posebne pripreme i postupak s bolesnikom kod endoskopskih pretraga (gastroskopija, bronkoskopija, laparoskopija, biopsija jetre, bubrega, punkcije itd.).

Priprema i samostalno izvođenje dijagnostičkih testova i terapijskih zahvata.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 2 sedmice pripravnik obavlja na internom odjelu bolnice.

2.1.1.2. Zdravstvena njega hirurških bolesnika

Specifičnost njege: zbrinjavanje bolesnika kod zahvata, traumatologiji, abdominalnoj hirurgiji, torakalnoj hirurgiji, vaskularnoj, kardio-hirurgiji, neurohirurgiji i urologiji, zdravstvena njega u postoperativnoj jedinici intenzivne njege, postupak sa bolesnikom nakon narkoze, praćenje vitalnih funkcija - davanje i kontrola, infuzijske terapije, transfuzije krvi i intravenozne terapije, specifičnost zdravstvene njege u ratnim uvjetima.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 2 sedmice pripravnik obavlja na hirurškom odjelu bolnice.

2.1.1.3. Zdravstvena njega infektivnih bolesnika

Specifična njega kod infektivnih bolesti centralnog nervnog sustava, specijalna njega virusnih bolesnika dišnih puteva i druge muskulature (respiratorni centar), uzimanje materijala za dijagnostičke postupke (bris, hemokulture, nasadivanje, materijal za hranjive podloge i dr.), specifičnosti zdravstvene njege u ratnim uvjetima.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 1 sedmice pripravnik obavlja na infektivnom odjelu bolnice.

2.1.1.4. Zdravstvena njega bolesnika u ginekologiji i porodiljstvu

Specifičnosti njege u ginekologiji i porodiljstvu (težište mora biti na složenijim zadacima koje medicinska sestra izvodi samostalno), priprema i izvođenje specijalnih medicinsko-tehničkih

zahvata u ginekologiji - preoperativna priprema bolesnika i postoperativna njega, rad sestre na odjelu za rendgen i radijum terapija.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 2 sedmice pripravnik obavlja na ginekološkom odjelu bolnice.

2.1.1.5. Zdravstvena njega u pedijatriji

Izvođenje složenih, terapijskih i dijagnostičkih zahvata u dječijoj dobi i to za bolesti: dišnih organa, za bolesti srca i krvnih žila, za bolesti bubrega, za bolesti nervnog sustava, za bolesti akutnih i kroničnih poremećaja prehrane, specifična njega djeteta u dječijoj hirurgiji, specifičnost njege u ratnim uvjetima.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 2 sedmice pripravnik obavlja na pedijatrijskom odjelu bolnice.

2.1.1.6. Zdravstvena njega u neurologiji

Specifičnost rada medicinske sestre na neurološkom odjelu, priprema i postupak sa bolesnikom kod specifičnih neurološko-laboratorijskih pretraga (likvor, pneumencefalografija, elektromiografija itd.), rad u jedinici intenzivne njege neuroloških bolesnika, specifičnosti njege u ratnim uvjetima.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 1 sedmice pripravnik obavlja na neurološkom odjelu bolnice.

2.1.1.7. Zdravstvena njega u psihijatriji

Rad sestre u jedinici intenzivne njege psihijatrijskih bolesnika, prijem-otpust bolesnika, socioterapijska zajednica - psihijatrijski klub, specifičnost njege u ratnim uvjetima.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 1 sedmice pripravnik obavlja na psihijatrijskom odjelu bolnice.

2.1.1.8. Zdravstvena njega onkološkog bolesnika

Posebne metode rada pri obradi bolesnika. Specifičan način rada sa bolesnikom oboljelim od malignih oboljenja sa posebnim osvrtom na socijalno medicinske probleme. Edukativni rad sa bolesnikom sa posebnim naglaskom na prevenciju oboljenja nastalih usljed imunodeficitarnosti i prepoznavanje simptoma ovih oboljenja. Upoznavanje sa mogućnošću djelovanja na području njege onkološkog bolesnika u ambulantnim uvjetima.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 1 sedmice pripravnik obavlja na odjelu bolnice.

2.1.1.2. ZDRAVSTVENA NJEGA U PRIMARNOJ ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI

2.1.1.2.1. Djelatnost patronažne sestre 2 sedmice

Kompleksna zaštita porodice sa posebnom brigom za njene članove zbog zaštite zdravlja djece, žena, starih i nemoćnih, oboljelih od TBC, hroničnih i degenerativnih bolesti,

alkoholizma i ovisnosti, poremećaja mentalnog zdravlja i dr. Utvrđivanje higijenskog i socijalno-ekonomskog stanja porodice i procjena uticaja faktora okoline na zdravlje djece, pojedinca i porodice. Pronalaženje bolesnih, starih, nemoćnih, mentalno i fizički defektnih, socijalno ugroženih te njihovo zbrinjavanje. Zdravstveno odgojni rad i socijalna zaštita u zajednici i lokalnim grupama po metodi procesa zdravstvene njege i sa težištem na kontinuitetu zdravstvene njege. Vođenje patronažne dokumentacije i izvještavanje.

2.1.1.2.2. Rad u ambulanti2 sedmice

Ovaj rad obuhvata:

- asistiranje ljekaru u njegovim dužnostima,
- pomaganje u vođenju kompletne medicinske evidencije i dokumentacije,
- pružanje informacija pacijentu, zakazivanje redovitih i kontrolnih pregleda,
- učestvovanje u zdravstvenom odgoju,
- učestvuje kod prijema djece, uzima antropometrijske mjere, uspostavlja zdravstvenu dokumentaciju, upoznaje se sa uzimanjem lične, porodične i socijalne anamneze, priprema djecu za pregled i pomaže ljekaru kod pregleda,
- pomaže ljekaru kod pregleda bolesnog djeteta, uzima uzorke za laboratorijske pretrage, izvodi laboratorijske pretrage koje se izvode u jedinici, daje injekcije, obavlja previjanja itd.

Učestvovanje u organiziranju sistematskih pregleda školske djece. Provođenje zdravstvenog odgoja u školama. Učestvovanje u programima naučno-istraživačkog rada. Organizacija i provođenje ciljanih i periodičnih sistematskih pregleda. Vođenje medicinske dokumentacije, kartoteke i registra. Obrada podataka i izvještavanje.

Vođenje medicinske dokumentacije, vođenje dnevne i mjesečne evidencije, učestvovanje kod sistematskih pregleda žena. Pomoć doktoru medicine kod pregleda i manjih zahvata. Vođenje trudničke kartoteke. Priprema trudnica za pregled. Uzimanje uzorka urina, mjerenje krvnog tlaka, vaganje trudnice itd.

Zdravstveni odgoj za sprječavanje neželjene trudnoće i mogućnosti kontracepcije. Pomoć doktoru medicine kod primjene intrauterinih materinih pomagala.

Učestvovanje kod prijema bolesnika u djelatnosti opće ili porodične medicine, uspostava zdravstvene dokumentacije, uzimanje sestrinske anamneze. Učestvovanje u dogovoru tima opće ili porodične medicine za rad i rješavanje određenih problema na terenu. Učestvovanje u provođenju kućne njege hroničnih bolesnika. Učestvuje u otkrivanju socijalno ugroženih lica, mentalno oboljelih i ovisnika. U toku kućne njege provodi davanje propisane terapije, mjeri krvni pritisak, vrši previjanja, uzima uzorke za laboratorijske pretrage. Saraduje sa patronažnom sestrom i socijalnim radnikom. Upoznaje se sa organizacijom i radom centara za mentalnu i fizikalnu rehabilitaciju i poznaje se sa načinom vođenja evidencije u centrima.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od mjesec dana pripravnik obavlja u službi porodične medicine ili u ustanovama primarne zdravstvene zaštite, centrima za fizikalnu i mentalnu rehabilitaciju.

2.2. AKUŠERSKA SESTRA

Plan specijalnog dijela pripravničkog staža akušerske sestre u trajanju od 4 mjeseca obuhvata rad u porodilištu i rad u primarnoj zdravstvenoj zaštiti.

2.2.1. Rad u porodilištu3 mjeseca

U svim jedinicama stacionarne zdravstvene zaštite akušerska sestra:

- upoznaje organizaciju rada u jedinici,
- brine se za higijenu bolesničke sobe i drugih prostorija unutar jedinice, brine se za inventar, rublje i posude te poduzima mjere za sprječavanje hospitalne infekcije,
- prima i zbrinjava novopridošle bolesnice i pomaže prilikom njihovog otpuštanja,
- brine se za osobnu higijenu bolesnica, sudjeluje, priprema i pomaže kod pojedinih zahvata,
- daje lijekove bolesnicima i priprema ih za pojedine zahvate i pretrage,
- promatra bolesnicu i upozorava na eventualne simptome koji ukazuju na pogoršanje ili poboljšanje stanja,
- održava kontakt između bolesnica i doktora medicine, kontakt sa porodicom, provodi zdravstveni odgoj te se brine za socijalne i druge potrebe bolesnica,
- brine se za medicinsku dokumentaciju,
- učestvuje u dnevnim vizitama i prima zaduženja u okviru njenog djelokruga u dotičnoj jedinici.

Pripravnik obavlja i sljedeće stručne poslove:

2.2.1.1. Njega novorođenčadi i nedonoščadi4 sedmice

- primjenjuje načela asepsa - antiseptika (dezinfekcija, sterilizacija) u praksi,
- priprema dijete, provjerava identifikaciju, obavlja kontrolu vitalnih simptoma i prati promjene pojedinih simptoma,
- provodi osnovnu njegu djeteta - kupanje, previjanje, njegu kože, sluznice, kose i noktiju, provodi toaletu pupka te njegu pri patološkim promjenama,
- obavlja transport nedonošenog djeteta i osigurava optimalne uvjete za vrijeme transporta,
- provodi njegu djeteta u inkubatoru,
- upoznaje se s prirodnom prehranom i poteškoćama pri dojenju djeteta, daje upute majkama pri prvom dojenju,
- nadzire pokusno dojenje i napredak djeteta,
- upoznaje se s umjetnom prehranom djeteta i higijenskim pripremanjem hrane i pribora,
- provodi njegu djeteta s respiratornim smetnjama, neurološkim promjenama i funkcionalnim i traumatskim oštećenjima,
- uvježbava prepoznavanje acidoze i priprema za korekciju,
- uvježbava prepoznavanje žutice i provođenje fototerapije,
- priprema dijete i skuplja materijal za laboratorijske pretrage,
- provodi BCG vakcinaciju i daje intramuskularne injekcije,
- priprema dijete i pomaže doktoru medicine kod eksangvinotransfuzije,
- priprema pribor i pomaže doktoru medicine kod reanimacije djeteta.

2.2.1.2. Njega trudnica i porodilja.....6 sedmica

- obavlja dezinfekciju i sterilizaciju i provodi mjere za sprječavanje hospitalne infekcije,
- priprema i smješta trudnice na odjel,
- pomaže doktoru medicine kod ginekološkog pregleda,
- obavlja obradu trudnice - vanjska mjerenja zdjelice i opseg trbuha, kucanje čedinjeg srca, kvalitativni pregled urina, kontrolu pulsa, tlaka i težine,
- upoznaje se s ishranom i dijetama kod dijabetičke trudnoće i kod trudnica sa E, P, H, gestozom,
- priprema trudnice i instrumentarij za amnioskopiju, ultrazvuk, amniocentezu, serklažu,
- daje supkutane, intramuskularne i intravezozne injekcije, infuzije i terapiju „per os“,
- prima roditelju u radaonicu,
- upoznaje i uvježbava hitnost kod višerotke i prsnutog vodenjaka,
- provodi administrativni postupak kod prijema,
- pomaže liječniku kod vaginalnog pregleda,
- samostalno izvodi vaginalni pregled,
- izvodi kvalitativni i kvantitativni pregled urina,
- izvodi inspekciju, palpaciju, mjerenje i auskultaciju,
- obavlja dezinfekciju (kiruršku) ruku,
- izvodi rektalne pretrage,
- priprema i izvodi kateterizacije,
- provodi kontinuirano praćenje čedinjeg srca,
- priprema roditelje i aparate za praćenje kucanja i trudova pomoću kardioklografa,
- priprema i asistira kod porođaja glavom te provodi zaštitu medice,
- priprema pribor i porodilje za dovršenje poroda carskim rezom,
- provodi prvu opskrbu djeteta, kupanje, vaganje, mjerenje i označavanje,
- obavlja pranje i reviziju posteljice,
- priprema i pomaže kod revizije ušća i obrade epiziotomije,
- priprema i pomaže kod eksploatacije kavuma uterusa,
- provodi kontrolu poslije poroda - općeg stanja, fundusa maternice, krvarenja,
- priprema i provodi sterilizaciju šprica, instrumenata, rukavica i potrošnog materijala,
- provodi dnevnu brigu za babinjaru,
- priprema izvodi toaletu medice,
- provodi kontrolu fundusa maternice, lohija i dojki,
- provodi kontrolu stolice i mokrenja te prema potrebi, klizme i kateterizacije,
- mjeri i ubilježava u temperaturnu listu temperaturu, puls i pritisak,
- priprema i pomaže kod previjanja i vođenja šavova,
- priprema pribor i babinjaču za infuzije i transfuzije,
- priprema, vadi i šalje krv i urin na laboratorijske pretrage,
- priprema instrumentarij, šprice i potrošni materijal za sterilizaciju.

2.2.1. 3. Njega ginekoloških bolesnika2 sedmice

- pomaže liječniku u ginekološkoj ordinaciji, na radnoj detekciji malignih oboljenja, na suzbijanju steriliteta, na prevenciji i liječenju juvenilnih ginekoloških oboljenja,
- priprema i smješta bolesnice u jedinicu,
- brine se za laboratorijsku obradu, prati stanje u odnosu na vitalne funkcije, provodi svakodnevnu ličnu higijenu, redovnu i dijetetnu ishranu,
- priprema bolesnice za operaciju,

- priprema pribor i pomaže kod kiretaže, punkcija, ekscizija i incizija, persufilacija, instilacija i kolposkopija,
- provodi postoperativnu njegu bolesnica,
- priprema pribor i izvodi kateterizacije i uvođenje trajnog katetera,
- priprema pribor i pomaže kod previjanja i vađenja šavova,
- priprema pribor i pomaže kod infuzija, transfuzija i drugih zahvata,
- provodi zdravstveni odgoj i zdravstveno prosvjeđivanje bolesnica.

2.2.2. RAD U PRIMARNOJ ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI

2.2.2.1. Rano otkrivanje malignih bolesti ženskih genitalija2 sedmice

- vodi zdravstvene kartone, unosi odgovarajuće podatke, vodi dnevne i mjesečne evidencije,
- sudjeluje kod sistematskih pregleda žena,
- pomaže doktoru medicine kod pregleda i manjih zahvata te kod uzimanja razmaza za Papanicolau.

2.2.2.2. Rad u savjetovalištu za trudnice i za kontracepciju 2 sedmice

- priprema trudnicu za pregled, izvodi pregled urina, mjeri tlak, važe trudnicu i kontrolira kucanje šedinjeg srca,
- vodi trudničku kartoteku, brine o redovnom javljanju trudnice za pregled,
- provodi individualni zdravstveni odgoj trudnica i sudjeluje u grupnom zdravstvenom odgoju i tečajevima za trudnice,
- sudjeluje u patronažnim posjetama trudnicama i babinjarama prvih 14 dana iza poroda,
- sudjeluje u savjetovanju i demonstriranju njege i prehrane novorođenčeta,
- daje savjete u pogledu sprječavanja neželjene trudnoće i mogućnosti kontracepcije,
- pomaže liječniku kod primjene intrauterinih kontracepcijskih pomagala.

2.3. PEDIJATRIJSKA SESTRA

Program specijalnog dijela pripravničkog staža pedijatrijske sestre u trajanju od 4 mjeseca obuhvata rad na pedijatrijskom odjelu i rad u primarnoj zdravstvenoj zaštiti.

2.3.1. Rad na pedijatrijskom odjelu2 mjeseca

U svim jedinicama stacionarne zdravstvene zaštite medicinska sestra -pedijatrijskog smjera:

- upoznaje organizaciju rada u jedinici,
- nadzire higijenu bolesničke sobe i drugih prostorija unutar jedinice, brine se za inventar, rublje i posude te poduzima mjere za sprječavanje hospitalne infekcije,
- prima i smješta novopridošle bolesnike i pomaže prilikom njihovog otpuštanja,
- brine se za ličnu higijenu bolesnika, sudjeluje, priprema i pomaže kod pojedinih zahvata,
- daje lijekove bolesnicima i priprema ih za pojedine zahvate i pretrage,
- promatra bolesnike i upozorava na eventualne simptome koji ukazuju na pogoršanje ili poboljšanje stanja,

- održava kontakt između bolesnika i doktora medicine, kontakt sa porodicom, provodi zdravstveni odgoj te se brine za socijalne i druge potrebe bolesnika,
- brine se za medicinsku dokumentaciju,
- učestvuje u dnevnim vizitama i prima zaduženja u okviru njenog djelokruga u dotičnoj jedinici.

2.3. 2. Njega novorođenčadi i nedonoščadi 1 mjesec

- primjenjuje načela asepse-antiseptike (dezinfekcija,sterilizacija) u praksi,
- priprema dijete, provjerava identifikaciju, obavlja kontrolu vitalnih simptoma i prati promjene pojedinih simptoma,
- provodi osnovnu njegu djeteta-kupanje, previjanje, njegu kože, sluznice, kose i noktiju, provodi toaletu pupka te njegu pri patološkim promjenama,
- obavlja transport nedonesenog djeteta i osigurava optimalne uvjete za vrijeme transporta,
- provodi njegu djeteta u inkubatoru,
- upoznaje se sa prirodnom prehranom i poteškoćama pri dojenju djeteta, daje upute majkama pri prvom dojenju,
- nadzire pokusno dojenje i napredak djeteta,
- upoznaje se sa umjetnom prehranom djeteta i higijenskim pripremanjem hrane i pribora, čajna kuhinja i dijetalna ishrana djece,
- provodi njegu djeteta s respiratornim smetnjama, s neurološkim promjenama i s funkcionalnim i traumatskim oštećenjima,
- uvježbava prepoznavanje acidoze i priprema za korekciju,
- uvježbava prepoznavanje žutice i provođenje fototerapije,
- priprema dijete i skuplja materijal za laboratorijske pretrage,
- provodi vakcinaciju i prati kalendar vakcinacije i daje supkutane, intramuskularne i intravenozne injekcije,infuziju,
- priprema dijete i pomaže kod transfuzije,
- priprema pribor i pomaže doktoru medicine kod reanimacije djeteta.

Ovaj dio pripravničkog staža pripravnik sprovodi na pedijatrijskom odjelu bolnice.

2.3. 3. Rad u primarnoj zdravstvenoj zaštiti 1 mjesec

- upoznavanje načina i organizacije zaštite zdravlja novorođenčadi, dojenčeta, malog predškolskog i školskog djeteta,
- upoznavanje načina i organizacija zaštite i unapređenja zdravlja djece predškolskog i školskog uzrasta
- učestvuje u provođenju mjera za promociju prirodne ishrane dojenčeta-dojenja,
- upoznavanje i rad na prevenciji zaraznih bolesti-kalendar vakcinacije,
- upoznavanje sa sistemom patronažne zdravstvene zaštite u pogledu populacije, geografskih i ekonomskih osobina područja na kojem djeluje,
- praktičan rad na terenu u domenu patronaže i upoznavanje sa mogućnosti timskog rada, saradnja sa ostalim zdravstvenim službama na području koje pokriva (timovi porodičnog liječnika, kućna njega ,socijalni radnik, i sl.)
- dokumentiranje patronažnog rada,
- izvođenje zdravstvene njege zdravog i bolesnog djeteta odgovarajućim metodama,

- zdravstvena edukacija i socijalna zaštita po metodi procesa zdravstvene njege uz upotrebu sestriinske (njegovalne) dijagnoze sa težištem na kontinuitet zdravstvene njege.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 1 mjesec pedijatrijska sestra provodi u zdravstvenim ustanovama primarne zdravstvene zaštite - područna ambulanta, porodična medicina.

2.4. LABORATORIJSKI TEHNIČAR

Program specijalnog dijela pripravničkog staža laboratorijskog tehničara u trajanju od 4 mjeseca sadržava:

Medicinsko-biohemijske pretrage, hematološke pretrage, parazitološke i bakteriološke pretrage.

2.4.1. Medicinska biohemija10 sedmica

Pripravnik u sklopu pripravničkog staža u medicinsko-biohemijskoj laboratoriji, obavlja:

- komplet standardnih pretraga mokraće sa sedimentom,
- pretrage želučanog soka (određivanje aciditeta i mliječne kiseline te mikroskopske pretrage),
- pretrage stolica (žučne boje, krvi i probavljivosti hrane)
- pretrage krvi i seruma (određivanje glukoze u krvi i opterećenja glukozom OGTT, direktni i indirektni bilirubin, timolsublimat, AF, KF, LDH, AST, ALT, GGT, određivanje ukupnih proteina, ureje, amilaze u serumu,
- pretrage punktata,
- pretrage likvora,
- elektroforezu proteina,
- određivanje mokraćne kiseline, kreatinina,
- određivanje lipida - triglicerida, holesterola, HDL holesterola,
- određivanje K, Na, Ca, bikarbonata, Mg, anorganskog fosfora i klorida,
- određivanje Fe i Cu.

2.4.2. Hematologija2 sedmice

Pripravnik u sklopu pripravničkog staža u hematološkoj laboratoriji, obavlja:

- bojenje krvnih stanica, određivanje hemoglobina, hematokrita i indeksa boje,
- pravljenje razmaza periferne krvi,
- bojanje krvnih razmaza, brojenje retikulocita, bazofilno punktiranih eritrocita, trombocita i eozinofilnih granulocita,
- sedimentaciju eritrocita,
- osmotsku rezistenciju eritrocita, vrijeme krvarenja, vrijeme zgrušavanja, protrombinsko vrijeme,
- pretrage kod bolesti bijelog reda,
- pretrage kod bolesti crvenog reda,
- određivanje krvne grupe i Rh faktora.

2.4.3. Bakteriologija i parazitologija 1 mjesec

Pripravnik sklopu pripravničkog staža u mikrobiološkoj laboratoriji, obavlja:

- vadenje krvi,
- pripremu seruma za izvođenje reakcija na lues (WaR, MKR II, VDRL, Citohol) na brucele (Wirright), na salmonele (Wida), na streptokoke (ATS),
- uzimanje brisa ždrijela, nosa, uha, rektuma,
- preuzimanje stolice, urina i ostalog materijala koji stiže radi bakteriološke pretrage,
- pripremanje podloga i stakla za sterilizaciju,
- određivanje pH podloga, punjenje šećera i bujona u epruvete, razlijevanje sterilnih podloga,
- nasadivanje stolica i urina na odgovarajuće podloge, presađivanje sumnjivih kolonija na krute i tekuće podloge,
- uvođenje nalaza u protokol,
- bojanje i mikroskopiranje preparata,
- obrađivanje stolice za parazitološke pretrage (MIFC, FLOTACIJA),
- mikroskopiranje parazitoloških preparata.

2.5. SANITARNO-EKOLOŠKI TEHNIČAR

Program specijalnog dijela pripravničkog staža sanitarnog ekološko tehničara, sadržava:

2.5.1. Rad na sprječavanju i suzbijanju zaraznih bolesti i sanitacije okoline čovjeka10 sedmica

Pripravnik provodi pripravnički staž u higijensko-epidemiološkim jedinicama kantonalnih zavoda za javno zdravstvo, gdje:

- upoznaje stanje u odnosu na kretanja zaraznih bolesti, na snabdijevanje vodom i dispoziciju otpadnih tvari i na druge faktore okoline koji utječu na ljudsko zdravlje, na području na kojem djeluje organizacija zdravstva u kojoj provodi pripravnički staž,
- vodi evidenciju zaraznih bolesti i brine se za uredno prijavljivanje zaraznih bolesti,
- učestvuje pri terenskim ispitivanjima pojave zaraznih bolesti,
- upoznaje propise o nadzoru nad osobama zaposlenim u prometu živežnih namirnica i nad drugim osobama koje podliježu zdravstvenom nadzoru, izdaje i vodi evidenciju izdatih zdravstvenih listova,
- vodi evidenciju kliconoša,
- uzima uzorke za hemijske i mikrobiološke pretrage,
- vodi potrebne evidencije i učestvuje pri organizaciji i izvođenju vakcinisanja,
- priprema instrumente i učestvuje u vakcinisanju,
- obavlja pretrage vode i živežnih namirnica koje se provode u jedinici,
- učestvuje pri provođenju nadzora nad javnim i individualnim vodoopskrbnim objektima,
- učestvuje u vršenju nadzora nad objektima za dispoziciju otpadnih tvari,
- učestvuje u ispitivanju životne i radne okoline čovjeka (zagađenost zraka, buka, prašina, radiološka zagađenja i dr.). Ovaj dio pripravničkog staža pripravnik može obaviti i u jedinicama medicine rada.

2.5. 2. Rad na poslovima dezinfekcije, dezinfekcije i deratizacije i na drugim poslovima koje obavlja jedinica u kojoj se provodi pripravnički staž 4 sedmice

Privratnik provodi pripravnički staž na odjelima za dezinfekciju, dezinfekciju i deratizaciju kantonalnih zavoda za javno zdravstvo gdje:

- upoznaie postupke, preparate i opremu koji se koriste u DDD,
- upoznaie pravila sigurne primjene pesticida kao i sredstva i zaštitu pri radu,
- upoznaie propise vezane uz obavljanje DDD poslova,
- praktično uči prepoznavanje vrste glodara i člankonožaca značajnih za javno zdravstvo,
- učestvuje u utvrđivanju i praćenju infestacije glodarima i člankonošcima na terenu,
- aktivno sudjeluje u radu terenskih ekipa pri provođenju deratizacije antikoagulantnim mamcima, dezinfekcije gmižućih i letećih insekata, te završne dezinfekcije prostora i površina.

2.5.3. Upoznavanje sa zadacima i radom sanitarne inspekcije.....2 sedmice

- sudjelovanje u provođenju sanitarnog nadzora zajedno sa sanitarnim inspektorom na terenu,
- upoznavanje sa pisanjem zapisnika i rješenja u prvostepenom postupku,
- upoznavanje organizacije sanitarne inspekcije.

2.6. FIZIOTERAPEUTSKI TEHNIČAR

Program specijalnog dijela pripravničkog staža fizioterapeuskog tehničara, sadržava:

Kineziterapiju i fizikalnu terapiju

2.6. 1. Kineziterapija10 sedmica

Privratnik provodi pripravnički staž iz kineziterapije u jedinici za kineziterapiju i to:

- primjenjuje kineziterapeutske postupke u rehabilitaciji neuroloških bolesnika (odraslih i djece) kao što su: vježbe za relaksaciju, testovi aktivnosti svakodnevnog života, osnovni postupci Kabat i Bobath metode,
- primjenjuje kineziterapeutske postupke u rehabilitaciji traumatiziranih bolesnika (preoperativni i postoperativnih tretman),
- primjenjuje kineziterapeutske postupke kod ortopedskih bolesnika kao što su postupci za primjenu ortopedskih pomagala, vježbe hodanja, vježbe kod skolioza i ostalih deformiteta,
- primjenjuje kineziterapeutske postupke u rehabilitaciji reumatskih bolesnika (kod reumatoidnog artritisa, diskopatija, ankilozantnog spondilitisa),
- primjenjuje kineziterapeutske postupka u rehabilitaciji internističkih bolesnika (u prevenciji infarkta miokarda i postinfarktnoj rehabilitaciji, kod smetnji periferne cirkulacije, kod dijabetesa, kod respiratornih bolesnika, u periodu poslije operacije srca, perifernog krvotoka i pluća kao i kod raznih bolesti koje zahtijevaju rehabilitaciju u toku liječenja).

2.6.2. Fizikalna terapija6 sedmica

Pripravnik provodi pripravnički staž iz fizikalne terapije u jedinici za fizikalnu terapiju gdje primjenjuje:

- hidrotterapiju (kupke, tuševi, vježbe u bazenu, podvodna masaža),
- krito terapiju (krito masaža, oblozi),
- parafinoterapiju (parafinski omoti, vježbe s parafinom),
- masažu (klasična masaža, manualna masaža, masaža s aparatima, limfna drenaža),
- elektroterapiju (ultrazvuk, kratki val, analgezija i elektrostimulacija, ultravioletno zračenje, elektroforeza i dr.).

U toku pripravničkog staža u jedinici za fizikalnu terapiju pripravnik se upoznaje sa raznim elektrodiagnostičkim metodama.

2.7. ZUBNI TEHNIČAR

Pripravnik provodi pripravnički staž u protetskoj laboratoriji gdje po nalogu doktora stomatologije izrađuje stomatološke protetske radove i pomagala.

2.7.1. Fiksna stomatološka protetika2 mjeseca

- izrađuje modele s pokretnim bataljcima (razni sustavi),
- izrađuje (sve faze) dvodjelnih, lijevanih, lijevanih fasetiranih, akrilatnih krunica, lijevanih nadogradnja (najmanje po 10), djelomičnih krunica, krunica na kolčić, teleskop krunica (najmanje 3), lemljenje dvije ili više krunica, lemljenje krunica s tijelom mosta, lemljenje krunica s retencijskom vezom pomoću paralelometra,
- izrađuje atipične krunice te privremene krunice,
- izrađuje (sve faze) mostova raznih raspona (jednokomadne, dvodjelne mostove, s punim fasetiranim tijelom), akrilatne mostove i privremene mostove.

2.7.2. Mobilna protetika2 mjeseca

- izrađuje totalne proteze: odljev na bazi anatomskog otiska, akrilatna individualna žlica, odljev na bazi funkcijskog otiska, zagrizna šablona, fiksacija odljeva u artikulatore ili okludatore, postava zuba, modeliranje baze, ulaganje u kiveru, dobivanje i izoliranje kalupa do obrade i poliranje. Obavlja popravke na totalnoj protezi i podlaganje baze totalne proteze,
- izrađuje djelomične proteze raznih klasa, odljev na bazi anatomskog otiska, izrađa akrilatne individualne žlice, odljev na bazi funkcijskog otiska, zagrizna šablona, kvačice po funkciji (za sterilizaciju, za retenciju i prenos tlaka) fiksacija odljeva u artikulatore ili okludatore, postavljanje zuba, modeliranje baze, ulaganje u kivetu, dobivanje sadrenog kalupa, izolacije, punjenje kalupa akrilatnom, polimerizacija, obrada i poliranje,
- izrađuje akrilatnu nadogradnju na lijevoj metalnoj bazi za djelomičnu i totalnu protezu: zagrizni bedem, fiksacija odljeva u artikulatore ili okludatore, postavljanje zuba, modeliranje baze, ulaganje u kivetu, dobivanje sadrenog kalupa, izolacija, punjenje kalupa akrilatnom, polimerizacija do obrade i poliranja,

- izrađuje imedijatne ili provizorne totalne ili djelomične proteze. Obavlja popravke i podlaganja djelomičnih proteza.

U toku staža pripravnik vodi evidenciju o izvršenim radovima te o prijemu i utrošku materijala upoznaje se s organizacijom rada u laboratoriju, s dogovorenim rokovima isporuke radova kao i s pratećom neophodnom opremom.

2.8. STOMATOLOŠKA SESTRA

Specijalni dio pripravničkog staža stomatološka sestra-tehničar obavlja se prema sljedećem programu:

2.8.1. Teoretski i praktičan rad u specijalističko-konsultativnoj stomatološkoj zaštiti10 sedmica

Ovaj rad obuhvata upoznavanje:

- organizacije rada stomatološke ambulante,
- načina rada u stomatološkom-rentgen kabinetu,
- način rada u odjeljenju za protetiku (upoznavanje savremenih materijala koji se trenutno koriste u protetici),
- načina rada odjeljenja za bolesti usta, zuba, za oralnu hirurgiju i principa rada u sterilizaciji,
- načina vođenja specijalnih zdravstveno-administrativnih poslova (vaganje zlata, naplaćivanje zlata i slično).

Ovaj dio pripravničkog staža pripravnik provodi u odgovarajućim jedinicama konsultativno-specijalističke stomatološke zaštite.

2.8.2. Praktičan rad u zdravstvenoj ustanovi, odnosno kod privatnog zdravstvenog radnika koja je pripravnika primila na pripravnički staž6 sedmica

Ovaj rad obuhvata poslove i zadatke koje će pripravnik samostalno obavljati nakon položenog stručnog ispita. Vrsta, obim i način rada treba da u cijelosti odgovaraju opisu tih poslova i zadataka. U skladu sa ovim pripravnik je dužan da obnovi teoretska znanja i praktično izvede poslove pod kontrolom mentora.

Ovaj dio pripravničkog staža pripravnik obavlja u zdravstvenoj ustanovi, odnosno kod privatnog zdravstvenog radnika koji su pripravnika primili na pripravnički staž.

2.9. FARMACEUTSKI TEHNIČAR

Zdravstveni tehničar farmaceutskog smjera provodi pripravnički staž u apoteci. Na početku pripravničkog staža obavezno upoznati zdravstvenog tehničara farmaceutskog smjera:

- s prostorijama i opremom apoteke te sa zakonskim propisima koji reguliraju apotekarsku djelatnost,
- s organizacijom rada u apoteci, dužnostima i odgovornošću zdravstvenih radnika, te s osnovnim načelima etike i deontologije,

- sa zakonskim propisima koji reguliraju stavljanje lijekova u promet.

Nakon uvodnog dijela pripravnički staž obuhvaća slijedeće stručne cjeline:

2.9.1. Učestvovanje u izradi magistralnih pripravaka i učestvovanje kod izdavanja u apoteci7 sedmica

Sastoji se iz:

- upoznavanje sa smjericama Dobre apotekarske prakse,
- upoznavanja s farmakoterapijom (skupinama lijekova i njihovim farmaceutskim oblicima), čuvanjem skladištenjem, defektiranjem i preuzimanjem lijekova,
- vođenje rokovnika lijekova,
- upoznavanje s lijekovima koji se mogu izdati i bez liječničkog recepta, te izavanja u tzv. ručnoj prodaji,
- upoznavanja i izdavanja pomoćnih ljekovitih sredstava, dječije hrane, dijabetičkih proizvoda, te ostalih proizvoda koji su propisani zakonom, a predmet su poslovanja apoteke, defektiranja, čuvanja i njihovog skladištenja,
- upoznavanje s izradom magistralnih pripravaka (izuzev pripravaka koji sadrže ljekovite supstance jakog i vrlo jakog djelovanja),
- upoznavanje s izborom ambalaže za pripravke koji se izrađuju u apoteci,
- vođenje laboratorijskog dnevnika,
- upoznavanja s administrativnim poslovima u apoteci koji mogu biti predmet rada farmaceutskeg tehničara: razvrstavanjem recepata, njihovom knjigovodstvenom obradom, obradom dostavnica, otpremnica apoteke i sl.,
- upoznavanje s kompjuterskom obradom podataka u apoteci ukoliko apoteka posjeduje kompjuter,
- upoznavanje sa stručnim knjigama u ljekarni.

2.9.2. Učestvovanje u izradi galenskih pripravaka7 sedmica

Sastoji se iz:

- upoznavanja sa smjericama Dobre proizvođačke prakse,
- upoznavanja s prostorom i organizacijom rada u galenskom laboratoriju u skladu s važećim zakonskim propisima,
- upoznavanje s priborom, aparaturom i tehnikom rada u galenskom laboratoriju,
- priprema pročišćene vode i vode za injekcije ukoliko laboratorij raspolaze odgovarajućom aparaturom,
- učestvovanja kod izrade galenskih pripravaka prema propisima farmakopeje i drugim pozitivnim propisima,
- upoznavanja postupaka za izradu pripravaka aseptičkim postupkom ili sterilizacijom,
- upoznavanja s izborom ambalaže za izradene pripravke,
- upoznavanja s čuvanjem, skladištenjem, kontrolom roka trajanja izrađenih pripravaka,
- upoznavanja s vođenjem laboratorijskog dnevnika,
- upoznavanja s administrativnim poslovima vezanim za galenski laboratorij.

2.9.3. Učestvovanje u ispitivanju kvaliteta lijekova 2 sedmice

Sastoji se iz:

- upoznavanja sa smjericama Dobre laboratorijske prakse,
- upoznavanja s organizacijom rada u analitičkoj laboratoriji apoteke,
- upoznavanja s priborom, aparaturom, analitičkim metodama i postupcima koje se primjenjuju u analitičkom laboratoriju,
- učestvovanja u izradi indikatora, titrimetrijskih otopina i reagensa,
- učestvovanja u kontroli kvaliteta lijekovitih supstanci i galenskih pripravaka u skladu s obimom rada farmaceutskog tehničara,
- upoznavanja s vođenjem evidencije vezane za rad analitičkog laboratorija.

2.10 PSIHO-GERIJATRIJSKA SESTRA-TEHNIČAR

Plan specijalnog dijela pripravničkog staža za psiho-gerijatrijsku sestru-tehničara u trajanju od 4 mjeseca obuhvata:

2.10.1 Zdravstvena njega u bolničkoj djelatnosti 11 sedmica

2.10.2. Zdravstvena njega u primarnoj zdravstvenoj zaštiti..... 4 sedmice

2.10.3. Zdravstvena njega u ustanovama socijalne zaštite, gerijatrijska odjeljenja..... 2 sedmice

2.10.1. Zdravstvena njega u bolničkoj djelatnosti

2.10.1.1. Zdravstvena njega internističkih pacijenata 2 sedmice

2.10.1.2. Zdravstvena njega u neurologiji 3 sedmice

2.10.1.3. Zdravstvena njega u psihijatriji i psihologija 3 sedmice

2.10.1.4. Zdravstvena njega i rehabilitacija 3 sedmice

2.10.1.1. Zdravstvena njega internističkih pacijenata

Specifičnost njege kod akutnih i hroničnih pacijenata:

Bolesti kardiovaskularnog sistema; hipertenzija, srčana dekompenzacija, laboratorijske pretrage, EKG, higijensko- dijetetski režim.

Bolesti respiratornog sustava; hronični bronhitis, bronhijalna astma, emfizem, rendgen pretrage kod oboljenja respiratornog sustava, higijensko-dijetetski režim.

Bolesti digestivnog sistema; ulcus bulbi duodeni, gastritis, opstipacije endoskopske pretrage kod oboljenja digestivnog sistema, higijensko-dijetetski režim.

Bolesti urogenitalnog sistema; bolesti prostate, intoksikacije, kateterizacija.

Bolesti lokomotornog sustava; reumatski artritis, degenerativno oboljenje mišića i zglobova, terapija i njega.

Bolesti metabolizma; dijabetes melitus, terapija dijabetesa, higijensko-dijetetski režim.

Vaskulama oboljenja; varikozitet na donjim ekstremitetima, ateroskleroza.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 2 sedmice pripravnik obavlja na internim odjelima bolnice.

2.10.1.2. Zdravstvena njega u neurologiji

Specifičnost rada psiho-gerijatrijske sestre-tehničara na neurološkom odjelu, priprema i postupak sa pacijentom; neurološko ispitivanje gerijatrijskog pacijenta, anamneza, klinički pregled, biohemijski status, EEG, EMG, lumbalna punkcija i slanje likvora na pregled.

Neurološki sindrom; plegije, paralize, pareze, somnolencija, sopor, koma.

Zdravstvena njega kod oboljenja krvnih sudova CNS; apopleksija, intracerebralno krvarenje, aneurizma moždane arterije, tromboza moždanih vena. Degenerativna oboljenja CNS; Parkinsonova bolest. Epilepsija u trećem životnom dobu. Sindrom bola; glavobolje, neuralgije.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 3 sedmice pripravnik obavlja na neurološkom odjelu bolnice.

2.10.1.3. Zdravstvena njega u psihijatriji i psihologija

Specifičnost rada psiho-gerijatrijske sestre-tehničara na psihijatrijskim odjelima, cilj je da upoznaju i prepoznaju simptomatologiju duševnih bolesti koje proučava psihijatrija; organski moždani sindrom, pogoršanje emocionalne stabilnosti, pogoršanje sposobnosti rasuđivanja, pogoršanje pamćenja, pogoršanje shvaćanja i orijentiranosti. Najčešće psihoze kod gerijatrijskih pacijenata; anksioznost, depresija, motorna usporenost, poremećaj spavanja, demencija. Šizofrenija i postupak sa pacijentom. Senilno stanje; deficit u mentalnoj oštrini, promjena raspoloženja, dezorijentiranost, amnezija. Primjena i zolupotreba psihofarmaka kod psihogerijatrijskih pacijenata.

Specijalni dio psihologije ima za cilj da se razvije svijest o važnosti emocionalnih, motivacijskih i interpersonalnih psiholoških faktora u praksi.

Osnovni zadatak je da razvijaju humaniji odnos na relaciji pacijent-medicinski radnik. Psihologija i zdravstvo, promjene u patologiji stanovništva. Osnovne poteškoće u komunikaciji sa pacijentom, dehumanizacija odnosa, zdravstveni radnik- pacijent, timski rad, psihološka edukacija zdravstvenih radnika, stres u radu zdravstvenih radnika. Psihološka praksa s pacijentima, oblici i vještina međuljudske komunikacije, nedostatak komunikacije, neverbalna komunikacija (izraz lica, boja i ton glasa, pozicija tijela i geste), komunikacija udaljenosti, uloga i ponašanje zdravstvenog osoblja. Emocionalne reakcije na hospitalizaciju. Ublažavanje anksioznosti u liječenju i hospitalizaciji.

Psihološki aspekti kroničnih bolesti. Stavovi, stereotipi, predrasude i njihov uticaj na ponašanje.

Grupne terapije sa odraslim u radu u ustanovi i kućne posjete.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 3 sedmice pripravnik obavlja na odjelu psihijatrije i savjetovalištu.

2.10.1.4. Zdravstvena njega i rehabilitacija psihogerijatrijskih pacijenata

Specifičnost ovog dijela je da se razviju navike i humani odnos prema bolesniku, da se upozna sa opremom i sredstvima za njegu bolesnika u rehabilitaciji i da se osposobi za samostalan rad sa pacijentima u borbi protiv dekubitusa.

Upoznavanje sa organizacijom rada i opremom. Zaštitni položaj i pokreti, podizanje pacijenta, prenošenje pacijenta. Položaj u postelji: vrste položaja, promjene položaja u postelji, prelazak iz ležećeg u sjedeći. Usvajanje i vježbe balansa: funkcionalni položaj, kretanje pacijenta, sobna kolica i njihova uporaba. Funkcija kože i njega: dekubitus (faktori koji pogoduju nastanku), prevencija i tretman dekubitusa. Prevencija sekundarnih komplikacija na plućima: pasivne vježbe disanja, aktivne vježbe disanja, perkusione tehnike. Njega pacijenta sa paraplegijom: faza mirovanja, faza mobiliziranja, prelazak paraplegičara iz ležećeg u sjedeći položaj, oblačenje paraplegičara. Njega pacijenta sa hemiplegijom: korektivni položaji, ishrana hemiplegičara. Njega kvadriplegičara: sfinkteri mokraćne bešike i debelog crijeva, vježbe pražnjenja mokraćnog mjehura, vježbe pražnjenja debelog crijeva. Značaj kretanja: primjena štaka, hod u razboju, hod uz pratioca. Njega pacijenta sa oštećenjem perifernih nerava, njega pacijenta sa oštećenjem lokomotornog sustava, njega pacijenta sa opekotinama, njega i rehabilitacija reumatičnih bolesnika, njega bolesnika kod reumatizma, njega i rehabilitacija pacijenta sa infarktom miokarda, njega pacijenta sa perifernog krvotoka, njega i rehabilitacija pacijenta sa oštećenjem respiratornog sustava, vježbe disanja, perkusiona tehnika, njega traumatološkog bolesnika, fraktura vrata butne kosti, njega u akutnoj fazi povreda, njega u subakutnoj kroničnoj fazi ozljede, njega pacijenta oboljelih od koksatroze, njega pacijenta sa endoporožom, njega pacijenta poslije prijeloma kralježnice, njega pacijenta sa lumboišijalgijom, njega pacijenta kod diskopatije, njega i rehabilitacija pacijenta sa miopatijom, njega pacijenata oboljelih od Parkinsonove bolesti, njega i rehabilitacija psihijatrijskih bolesnika, njega kod psihoza, njega kod depresija, njega kod staračke demencije, kućna njega starih i iznemoglih pacijenata, radna i okupaciona terapija u gerijatrijskoj rehabilitaciji.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 3 sedmice pripravnik obavlja na odjeljenju fizikalne rehabilitacije.

2.10.2. Zdravstvena njega u primarnoj zdravstvenoj zaštiti

2.10.2.1. Djelatnost patронаžne službe 2 sedmice

2.10.2.2. Rad u ambulanti 2 sedmice

2.10.2.1. Djelatnost patронаžne službe

Kompleksna zaštita porodice sa posebnom brigom za njene članove zbog zaštite zdravlja djece, žena, starih i nemoćnih, oboljelih od TBC, hroničnih i degenerativnih oboljenja, alkoholizma i ovisnosti, poremećaja mentalnog zdravlja i dr. Utvrđivanje higijenskog i socio-ekonomskog stanja porodice i procjena uticaja faktora okoliša na zdravlje djece, pojedinca i porodice. Pronalaženje bolesnih, starih, nemoćnih, mentalno i fizički defektnih, socijalno ugroženih te njihova zaštita. Zdravstveno odgojni rad i socijalna zaštita u zajednici i lokalnim

zajednicama po metodi procesa zdravstvene njege sa težištem na kontinuitet zdravstvene njege. Vođenje patronažne dokumentacije i izvještavanje.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 2 sedmice pripravnik obavlja u polivalentnoj patronažnoj službi.

2.10.2.2. Rad u ambulanti porodične ili opšte medicine

Ovaj rad obuhvata: asistiranje liječniku u njegovim dužnostima, pomaganje u vođenju kompletne zdravstvene evidencije i dokumentacije, pružanje informacija pacijentu, zakazivanje redovnih i kontrolnih pregleda, učestvovanje u zdravstvenom odgoju, učestvuje kod prijema pacijenta, uzima antropometrijske mjere, uspostavlja zdravstvenu dokumentaciju, upoznaje se sa uzimanjem, lične, porodične i specijalne anamneze, priprema pacijente za pregled i pomaže liječniku kod pregleda, uzima uzorke za laboratorijske pretrage, izvodi laboratorijske pretrage koje se izvode u jedinici, daje injekcije, obavlja previjanje, itd. Pruža njegu koja je kulturno i etički osjetljiva, radi sa pacijentima na terapijski način, koristi sestrinski proces u svim oblicima interakcije sa pacijentima, zajedno sa pacijentom određuje uzajamne ciljeve plana sestrinske njege, edukuje pacijente o prevenciji oboljenja i promociji zdravlja, pruža njegu koja odgovara uzrastu i fazi razvoja pacijenta, posmatra pacijenta u kontekstu njegove porodice, identifikuje i doprinosi rješenju etičkih pitanja koja se odnose na pacijentovu dobrobit, saraduje sa patronažnom službom.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 2 sedmice pripravnik obavlja u ambulanti porodične medicine ili opšte prakse.

2.10.3. Zdravstvena njega u ustanovama socijalne zaštite, gerijatrijski odjeli

2.10.3.1. Zdravstvena njega u gerijatriji

Specifičnost i značaj njege i bolesti u trećem životnom dobu. Definicija i podjela gerijatrije. Organizacija zdravstveno- socijalne zaštite starih i iznemoglih lica. Zdravstvena zaštita lica treće životne dobi putem tima porodične medicine, liječenje i njega lica treće životne dobi putem tima porodične medicine (pregled u ambulanti, kućna njega, uzimanje dijagnostičkog materijala, imunizacija, patronažne posjete, edukacija, savjetovanje u malim grupama). Lijekovi u trećem životnom dobu. Pravilna ishrana u trećem životnom dobu (unošenje dovoljno tečnosti, svježe voće i povrće, izbjegavati masnoću i šećer u ishrani, značaj kalcija u ishrani, način ishrane starih osoba. Poremećaj hoda, ravnoteže, sklonost padu. Proces starenja; fiziološki poremećaji, psihološke promjene, socio-ekonomski problemi.

Najčešći problemi kod lica treće životne dobi: porast rizika bolesti, porast rizika socijalne ovisnosti, porast problema u vezi sa izolacijom i usamljenošću.

Najčešća oboljenja u trećem životnom dobu i njega: kardiovaskularna oboljenja (srčana dekompenzacija, hipertenzija), respiratorna oboljenja (hronični bronhitis, bronhijalna astma, emfizem), bolesti probavnog sistema (ulkus, gastritis, opstipacija), bolesti lokomotornog sistema (reumatski artritis, degenerativne promjene), bolesti urogenitalnog sistema (bolesti prostate, incontinenција), poremećaj metabolizma (dijabetes melitus i terapija), bolesti sluha i vida (naglabost, katarakta). Upotreba lijekova, doziranje i interakcija.

Geroprofilaksa: sociologija starenja, socijalna gerontologija.

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 2 sedmice pripravnik obavlja u ustanovama socijalne zaštite, odjelima za gerijatriju.

3. POSEBNI DIO u trajanju od 1 sedmice

Program pripravničkog staža za zdravstvene radnike sa završenim srednjim usmjerenim obrazovanjem i vaspitanjem za srednje složena i složena zanimanja obuhvata i upoznavanje sa propisima vezanim za pojedino stručno zvanje pripravnika, i to:

3.1. Medicinska sestra - tehničar

- Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti,
- Zakon o evidencijama iz oblasti zdravstva

3.2. Akušerska sestra

- Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti,
- Zakon o evidencijama u oblasti zdravstva

3.3. Pedijatrijska sestra

- Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti,
- Zakon o evidencijama u oblasti zdravstva

3.4. Laboratorijski tehničar

- Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti,
- Zakon o zdravstvenoj ispravnosti namirnica i predmeta opće upotrebe,
- Zakon o evidencijama u oblasti zdravstva,

3.5. Sanitarni-ekološki tehničar

- Zakon o sanitarnoj inspekciji
- Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti

3.6. Fizioterapeutski tehničar

- Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti
- Zakon o evidencijama u oblasti zdravstva

3.7. Stomatološka sestra

- Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti
- Zakon o evidencijama u oblasti zdravstva

3.8. Zubni tehničar

- Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti
- Zakon o evidencijama u oblasti zdravstva

3.9. Farmaceutski tehničar

- Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti
- Zakon o evidencijama u oblasti zdravstva
- Zakon o lijekovima,
- Zakon o otrovima
- Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga.

3.10. Psiho-gerijatrijska sestra-tehničar

- Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti;
- Zakon o evidencijama iz oblasti zdravstva.

Program pripravničkog staža iz tačke 3. ovog pravilnika pripravnik obavlja u kantonalnom zavodu za javno zdravstvo u trajanju od sedam dana.

(vanjska stranica korica)

(format 14x20cm)

<p>PRIPRAVNIČKA KNIŽICA ZDRAVSTVENOG RADNIKA</p> <p>.....</p> <p>(stručno zvanje)</p>

(1. Stranica)

fotografija 4,5x6 (svjedočni potpis)
..... (ime, ime oca, prezime zdravstvenog radnika)	
..... (stručno zvanje)	
Datum i mjesto rođenja:	
Općina – država:	
Datum i mjesto završetka fakulteta – škole	
Naziv zdravstvene ustanove, odnosno privatnog zdravstvenog radnika koji je pripravnika primila na pripravnički staž:	
Datum početka obavljanja pripravničkog staža:	
Mjesto i datum	M.P. (Direktor zdravstvene ustanove, privatni zdravstveni radnik)

(2. Stranica lijevo)

Naziv i sjedište zdravstvene ustanove	Programska cjelina	Trajanje pripravničkog staža Od
Do		
Opis poslova		

(ova stranica se ponavlja pod parnim brojem do zaključno 28. stranice)

(3. Stranica)

Prispravnik je praktično izvršio ove zadatke odnosno obradio ove slučajeve:
Prispravnik je odgovorio na ova teoretska pitanja:
Ocjena uspjeha: (optina ocjena)
Rukovodilac jedinice: (potpis i faksimil)

(ova stranica se ponavlja pod neparnim brojem do zaključno 29 str.)

Prigavnički staž je u potpunosti obavijen dana _____
I prema odredbama Pravilnika o pripravničkome stažu
I stručnom ispitu zdravstvenih radnika.

_____ godine
(mjesto) (datum)

M.P. _____
Direktor zdravstvene ustanove,
odnosno privatni zdravstveni radnik
koji je pripravnika primio na staž

(posljednja 30 stranica)

P R I J A V A ZA POLAGANJE STRUČNOG ISPITA

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

(jedinstveni matični broj)

.....
(naziv zdravstvene ustanove (odnosno privatnog zdravstvenog radnika) kod kojeg je pripravnik obavio pripravnički staž)

Prijavljujem se za polaganje stručnog ispita za
(stručno zvanje)

Prezime (očevo ime) ime:

Datum rođenja:

Mjesto rođenja:

Općina rođenja:

Država rođenja:

Državljanstvo:

Fakultet-škola:

Mjesto i adresa stanovanja:

Kontakt telefon:

Priglavnički staž proveo-la sam u period oddo u ukupnom
trajanju odmjeseci.

.....
/mjesto i datum/

.....
/potpis kandidata/

Tačnost podataka unesenih
u prijavu ovjerava

M.P.

.....
potpis direktora zdravstvenog radnika
odnosno privatnog zdravstvenog radnika

PRILOG:

1. Ovjerena fotokopija diploma/svedočanstva
2. Uredno popunjena i ovjerena pripravnička knjižica

EVIDENCIJA

O STRUČNIM ISPITIMA ZDRAVSTVENIH RADNIKA

.....
(jedinствени matični broj)

.....
(zdravstveno usmjerenje)

- BROJ EVIDENCIJE
- BROJ RIJEŠENJA O ODOBRENJU POLAGANJA ISPITA
- PREZIME (IME OCA) IME
- DAN, MJESEC, GODINA ROĐENJA
- MJESTO ROĐENJA
- OPĆINA ROĐENJA
- DRŽAVA ROĐENJA
- ZAVRŠEN FAKULTET ŠKOLA
- MJESTO
- ZDRAVSTVENA USTANOVA, ODNOSNO PRIVATNI ZDRAVSTVENI RADNIK KOJI PRIJAVLJUJE
PRIPRAVNIKU ISPIT
- DATUM POLAGANJA ISPITA.....
- KANDIDAT ISPIT POLAŽE PUT
- UPUĆEN NA POPRAVNI ISPIT IZ SLJUDEĆIH PREDMETNIH CJELINA:

.....
.....

- KANDIDAT JE POLOŽIO STRUČNI ISPIT: DA - NE
- PRIMJEDBA

.....
.....
.....
.....
.....

Broj:
Mjesto i datum,
Broj evidencije :

Na osnovu člana Pravilnika o pripravničkom stažu i stručnom ispitu
zdravstvenih radnika ("Službene novine Federacije BiH", broj.....) federalni,
odnosno kantonalni ministar zdravstva, i z d a j e

UVJERENJE

O POLOŽENOM STRUČNOM ISPITU

.....
(prezime, očevo ime, ime) (stručno zvanje)

rođen-a.....
(dan, mjesec, godina) (mjesto) (opština)

....., nakon završenog pripravničkog staža za
(država) (stručno zvanje)

polagao-la je dana godine stručni ispit pred ispitnom komisijom
Federalnog ministarstva zdravstva, odnosno Ispitnom komisijom Ministarstva zdravstva
..... kantona.

Ispitna komisija je ocijenila da je kandidat položio ispit i stekao stručnu
osposobljenost za samoostalan rad na poslovima

.....
(stručno zvanje)

PREDSJEDNIK ISPITNE KOMISIJE

M.P.

MINISTAR

Broj evidencije:
Mjesto i datum,

ZAPISNIK

o polaganju stručnog ispita

Ispit polaže rođen-a
(prezime, ime oca, ime) (dan, mjesec, godina)

Mjesto rođenja....., opština..... država.....

Polaganje stručnog ispita odobreno Rješenjem Federalnog ministarstva
zdravstva, odnosno rješenjem ministarstva zdravstva kantona
broj:..... od godine.

Kandidat je završio obavljanje pripravničkog staža za
..... dana..... godine.
(stručno zvanje)

Ispit polaže pred ispitnom komisijom koja je imenovana Rješenjem Federalnog
ministarstva zdravstva, odnosno rješenjem ministarstva zdravstva.....
kantona broj:..... od godine, u slijedećem
sastavu:

POTPIS KANDIDATA

SEKRETAR KOMISIJE
